TÜRKİYE TOPONİMİ ÇALIŞMALARINDA SEMANTİK TASNİF SORUNU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON SEMANTIC CLASSIFICATION PROBLEM IN TURKEY TOPONYMY STUDIES

Sevil TOP YILMAZ
Arş. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Bölgesel Coğrafya Ana Bilim Dalı, seviltop48@hotmail.com

Makale Bilgisi
Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 2 Eylül 2021
Kabul edildiği tarih: 26 Ekim 2021
Yayınlanma tarihi: 28 Aralık 2021

Article Info
Type: Rechearch article
Date submitted: 2 Eylül 2021
Date accepted: 26 October 2021
Date published: 28 December 2021

Anahtar Sözcükler
Toponimi; Türkiye Toponimisi; Tasnif; Yer Adı; Yerleşme Adı

Keywords
Toponymy; Turkey Toponymy; Classification; Place Name; Settlements Name

DOI
10.33171/dtcfjournal.2021.61.2.22

Öz

Adbilim, genellikle her dilde özel ad olarak kabul edilen ögeler üzerinde duran ve bu özel adları köken bilgisi, tarihsel gelişim, dil ve kültür açısından inceleyen bilim dalıdır. Adbilimin bir alt dalı olan "toponimi" ise, yerleşme merkezleri ya da yeryüzündeki herhangi bir fiziki özelliğe verilen adları anlam, oluşum, köken ve dağılış açısından ele alınmasıdır. Yer/ yerleşme adları sadece belirli mevkileri ifade eden birer isim olmaktan öte; tarih, arkeoloji, folklor, coğrafya, jeoloji, botanik, antropoloji, sosyoloji ve benzer diğer bilimlerin de ilgi alanına girmektedir. Toponimi temelde bir adı konu almasından dolayı dilbilimin, taşıdığı tarihi birikim sebebiyle tarihin, doğal ve beşeri ortamın izlerini taşıması sebebiyle de coğrafyanın araştırma alanı içine dâhil edilmektedir. Dünyada 19. yüzyılda ortaya çıkan toponimi çalışmaları Türkiye'de Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren kendini göstermeye başlamıştır. O zamandan bu yana hem yurt dışında hem de ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında semantik açıdan toponimlerin çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı görülür. Yapılan tasnifler incelendiğinde çalışmaların bir kısmında bazı eksiklikler olduğu dikkati çeker. Bu noktadan hareketle, elinizdeki çalışmada hem yurt dışında hem de Türkiye'de yapılan tasnif çalışmaları titiz bir eleştiri süzgecinden geçirilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır. Toponimi çalışmalarının yurt dışında daha erken dönemlerde başladıkları dolayısıyla bu alanda daha önde olduklarını dikkate alarak; çeşitli değerlendirmeler yapılmış ve özellikle son dönemde yapılan tasniflerden yola çıkarak Türkiye toponimisi için bir tasnif denemesi ileri sürülmüştür. Önerilen tasnif modeli kişisel ve toplumsal toponimler, fonksiyonel toponimler, betimleyici toponimler ve diğer toponimler olmak üzere dört ana başlığa ayrılmaktadır.

Abstract

Onomatology is a discipline, focuses on the elements that are generally accepted as proper names in every language and examines these names as origins, historical development, language and culture. "Toponym", a sub-branch of onomatology, is the study of names given to place and settlements as meaning, formation, origin and distribution. Toponyms are more than names expressing locations; are also of interest to history, archeology, geography, geology, anthropology, sociology and etc. Since it basically about a name, it's included in linguistics and included in history for its historical background and also included in the field of geography due to the traces of natural and human environment. Toponymy studies, appeared in 19th century in the world, has occured since Republic's early years in Turkey. Considering the studies both abroad and in Turkey thenceforward, it's seen that the toponyms are classified in various ways semantically. When the classifications are examined, it's noteworthy that there are some deficiencies in some studies. Thus, classification studies, made both in Turkey and abroad, tried to evaluate exactly. Considering that toponym studies started abroad earlier, they're lead the field; evaluations have been made especially on the basis of recent study, a classification-model has been proposed for Turkey toponymy. The proposed classification model is divided into four main titles as personal and social toponyms, functional toponyms, descriptive toponyms and other toponyms.

Giriş

TDK güncel Türkçe sözlüğünde ad, "Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam" şeklinde tanımlanmaktadır (https://sozluk.gov.tr/). Ad terimi, kısaca her türlü canlı ve cansız varlığı, düşünceyi, duyguyu, olayı ya da olguyu ifade eden dil ögesi olarak açıklanmaktadır. Göstergesi

oldukları nesnenin tek bir kişi, belirli bir varlık ya da düşünce oluşuna göre özel ad ve aynı türden varlıkları ifade edişlerine göre cins ad olarak ikiye ayrılmaktadır (Şahin, 2015a, s. 11). Başka bir tanımlamada ad, bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, hatıra getirmeye yarayan kelimedir (Aksan, 1980, s. 87). Adbilim yani onomastik (Yunancadan: onomastiké), kişi adları (antroponim), coğrafi unsurların (toponomastik) adları dâhil olmak üzere isimlerin anlamı, kökeni ve dağılışı ile ilgilenen bilim dalıdır. Dilbilimin bir alt disiplini olarak, onomastik, özel adların belirli özelliklerini (adlar, soyadları, yerlerin adları, sular, alanlar, ticari adlar vb.) tanımlar. Hayatın birçok alanında karşılaşıldığı ve önemli birer kaynak oldukları için adlar hem sosyal bilimler hem de doğa bilimlerinin araştırma alanına girmekte olup interdisipliner bir çalışma gerektirir (Zavoral, 2008, s. 6).

İnsanlar, hayvanlar, yapılar, kuruluşlar, eserler ve yerler gibi tek tek nesnelere atıfta bulunduğumuzda isimler kullanırız. Dilin vazgeçilmez unsurlarından olan adlar, yalnızca belirli nesnelere atıfta bulunan ifadeler olarak değil, aynı zamanda bilişsel, duygusal, ideolojik ve sosyal olarak iletişim kurmanın bir yolu olarak da çeşitli işlevlere sahiptir (Helleland, 2012, s. 99). Kişileri, yerleri, yerleşmeleri, eşyaları ayırt etmek amacıyla başlayan ad verme geleneğinin tam olarak ne zaman başladığına dair net bir bilgi yoktur ancak bu geleneğin çok eski olduğu söylenebilir. Yer adlandırma tarihinin, insanoğlunun yaşadığı yöreyi ve civarını, bununla birlikte hayati ihtiyaçları ve bağlı bulunduğu cemiyetin ekonomisi için önem taşıyan avlanma sahalarını adlandırmasıyla başladığı kabul edilmektedir (Kadmon, 2000, s. 4). Topos (yer) ve onomia (ad) kelimelerinden türetilmiş olan toponimi, yer ve yerleşme adlarının etimolojik, tarihi ve coğrafi verilere göre sınıflandırılarak incelenmesi olarak tanımlanabilir. Toponimi içindeki bu adlar, yerleşme adları ve özellik adları olarak iki gruba ayrılmaktadır. İnsanların yaşadığı ya da yaşamış olduğu köy, kent gibi birimleri gösteren adlar yerleşme adlarıdır. Özellik adları/yer adları ise, bir yerin doğal ya da fiziki özelliklerini gösteren su özelliklerine, yeryüzü yükseltilerine ve doğal bitki örtüsü özelliklerine ilişkin adlardır (Gümüşçü, 2010, s. 252-253). Onomastiğin bir dalı olan, yer ve yerleşme adlarının araştırılmasıyla ilgilenen toponimi, çoğu bilim insanı tarafından sentez bir disiplin olarak kabul edilmektedir. Yani pek çok farklı perspektiften incelenebilen bilgi çokluğu ve çeşitliliği olan bir disiplindir (Donada ve Reinoso, 2014, s. 1987).

Toponim, yer/yerleşme adıdır, toponimi ise yer ve yerleşme adlarının tarihinin ve kökeninin sistematik olarak araştırılmasıdır. Bir yere verilen ad, oranın fiziki yapısı, kültürü, tarihi ve nüfusu hakkında oldukça açıklayıcı unsurlar

taşıyabilmektedir. Bu bağlamda, isim yer/yerleşmenin ayırt edici bir özelliğinin önemli bir işareti olabilir (Medway ve Warnaby, 2014, s. 154). Yeryüzündeki topografik unsurlara, yerleşilmiş yerlere ve mekânlara verilen özel adlar olan ve hem yazı hem de konuşma dilinde oluşan toponimler, dünyadaki toplumlar ve bireyler tarafından kullanılan önemli bir referans sistemini temsil etmektedirler. Toponimler, haritalardaki ya da genel işaretlerdeki özellikleri tanımlamak için bir etiketleme kolaylığı sağlamasının yanı sıra bir ülkenin veya bölgenin dilsel, kültürel ve tarihi karakterinin ayrılmaz bir parçasını oluştururlar. Toponimi çalışmaları bir yer/yerleşme adının sadece anlamını ya da dilsel özelliklerini incelemez aynı zamanda o yerin kültürünü ve tarihini de ele alır. Böylelikle ismin arkasındaki hikâye ortaya konmaya çalışılır zira her adın anlatacak bir hikâyesi olduğu kabul edilir (Handcock, 2011, s. 1).

Toponimi araştırmaları, uzun geçmiş dönemlerde oluşup bugüne ulaşan önemli bakiyeler durumundaki yer ve yerleşme adlarını inceler (Gümüşçü, 2018a, s. 94). İnsanlar, yer ve yerleşmelere isimler verirken kendi geçmişleri, kültürleri, özlemleri, gelenek ve göreneklerini yansıtan isimleri tercih etmişlerdir. Bu sebeple toponimler tarihi, coğrafi, kültürel, etnoloji, sosyoloji ve başka açılardan da önemli bir araştırma sahası olup tarihi-güncel bütün belge ve bilgileri kullanarak oldukça geniş bir disiplin yelpazesine yayılmıştır (Gümüşçü, 2002, s. 358-364). Yerel adlar, bir kültürel coğrafi görünümdeki en önemli özelliklerden birisidir; oranın neresi olduğu hakkında bilgi verirken nasıl bir yer olduğuna dair de ipuçları vermektedir. Yer ve yerleşme adlarının incelenmesi olan toponimi, belirli bir lokasyondaki insanlar ya da onların kültürleri hakkında çok şeyi açığa çıkarır. Toponimi, diğer deliller ortadan kalkmışsa bile bir geçmişi ortaya koyabilir; bir yere hangi insanların yerleştiğini açıklayabilir (Tümertekin ve Özgüç, 2010, s. 183-185). Toponimler, tarihi çalışmalar için oldukça bilgilendirici ve faydalı bilgiler sunmaktadır. İlk bakışta toponimler de diğer yazılı kaynaklar gibi metinsel unsurlar gibi görünse de tasvir ettikleri yerle ilgili eşsiz bilgiler sunduğu bir gerçektir. Başka herhangi bir kaynakta bulunamayacak bir kelimeyi muhafaza etmesi ya da kaybolmuş bir dili koruması bakımından önemli kaynaklardır. Toponimi çalışmaları, dilbilim, coğrafya, tarih, arkeoloji araştırmalarının birbiriyle ilişki kurmasına ve birbirlerini tamamlamasına olanak sağlayan interdisipliner bir yaklaşımı harekete geçirir (Langford, 2012-2013, s. 32).

Adlar, bir yerleşmenin coğrafi, tarihi, dini gibi çeşitli yönlerine ve yerleşmelerin nasıl başladığına, insanları yerleşmeye iten diğer doğal kaynaklara ışık tutar. "Arazinin pasaportu/kimliği" olan toponimik veriler bir ülkenin tarihini, dilini,

diyalektolojisini, coğrafyasını, jeolojisini, arkeolojisini ve etnografyasını incelemek için değerli kaynaklardır (Daredjan, 2015, 20). Toponimler üzerine yapılan araştırmalar, yerleşimlerin tarihi, şehirlerin topografik yapısı ve geçmişin sosyal, dini ve ekonomik faaliyetleri gibi çeşitli bilgilerin gün yüzüne çıkmasını sağlar. Geçmişin yeniden inşasının bir kaynağı olarak toponimi, yerleşmelerin topoğrafyasının yanı sıra bu yerleşmelerin kurulması, gelişmesi ve sürekliliğine katkı sağlayan tarihi kişilerin ve bu yerleşmelerde yaşayan çeşitli grupların dağılışını ve diğer önemli tarihi alanların doğru bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır (Aleru ve Alabi, 2010, s. 152-153).

İsim teorisinin temel konularına giriş, yer isimlendirmenin arkasındaki olası nedenlere, yani insanların belirli bir yeri isimlendirme isteklerinin ardındaki olağan motivasyonlara genel bir bakışla başlar. Daha önce, isimlendirmenin temel nedeni, insanların kendilerini mekânda yönlendirmelerinin bir yolu olarak açıklanmış ve böylece önemli yerlere isim verilmiştir. Ancak daha yakın zamanlarda, isim vermenin nihai nedeninin insanların iletişimsel ihtiyaçlarıyla ilgili olduğu ve bir isim için gerçek talebin, belirli bir durumda ortaya çıkan iletişimsel ihtiyaçlar tarafından sağlandığı tartışılmaktadır. Dahası, yer isimlendirmenin nedenleri hakkında konuşurken, kültürel motivasyonların da önemli bir rol oynadığı vurgulanmalıdır, çünkü isim binlerce yıldır kültürün temel bir parçası ve evrensel bir bileşeni olmuştur (Hoffmann ve Toth, 2018, s. 285).

Yer ve yerleşme adları, hem doğal hem de kültürel peyzajdaki geçmiş koşullar hakkında bazen yazılı kaynaklarda dahi olmayan değerli bilgiler sunan unsurlardır. Toponimler, geçmiş dönemlerdeki insanla yer arasındaki ilişkiyi yansıtan yaşayan aynalardır. Toponimlerin bugünkü hali genellikle uzun bir gelişmenin sonucunda oluşmuştur (Binggeli, 1964, s. 1). Yer ve yerleşme adlarını sadece dilsel unsurlar olarak değerlendirmek onların geçmişten bu yana taşıdıkları kültürel mirası görmezden gelmek olur. Kültürel mirasın "İnsanın yaşadığı tüm zamanlar boyunca oluşturduğu, biriktirdiği; geliştirerek, yeni sentezlerle zenginleştirdiği ve sürekliliğini sağlayarak kendinden sonraki nesillere aktardığı tüm bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün parçası olan nesneler" (Gümüşçü, 2018b, s. 108) tanımından yola çıkarak, toponimlerin aslında bir ülkenin, bir toplumun hafızası olduğu dolayısıyla geçmişten bugüne yansıyan kültürel mirasın önemli bir unsuru olduğu söylenebilir. Toponimlerin araştırılması hem tarihe hem de coğrafi geçmişe ışık tutması açısından önemlidir.

Bu düşünceden hareketle giriştiğimiz "Türkiye Toponimisi: Topografya Haritaları Üzerinden Bir Değerlendirme" başlıklı devam etmekte olan doktora tez çalışmamızı da burada belirtmek isteriz. Zira elimizdeki toponimik tasnife ilişkin araştırma bahsedilen çalışmamızda kullanılan veriler ışığında hazırlanmıştır. Tez çalışması kapsamında alanımız dâhilindeki topografya haritalarından coğrafi bilgi sistemleri aracılığıyla kendi verilerimizi üreterek elde ettiğimiz yer ve yerleşme adlarının tasnif işlemi sürmektedir. Şimdiye kadar tasnif ettiğimiz verilerden ve yapmış olduğumuz literatür taramasından hareketle hazırladığımız bu çalışmada öncelikle, konuyu tartışmaya açılması hedeflenmiş, hem de literatürde daha önceden yapılmış tasnifler incelenerek Türkiye toponimisi için bir tasnif denemesi yapılmıştır. Fakat ön değerlendirme sonuçlarını içerdiğinden, yapılan tasnifte bazı eksiklikler olabilir. Söz konusu muhtemel eksikliklerin hem kendi çalışmamız ilerledikçe hem de bu alanda yapılan çalışmalar arttıkça giderileceği ümit edilmektedir.

Çalışma, kavramsal ve kuramsal çerçevenin ele alındığı giriş, teorik temelin oluşturulduğu literatürde yapılmış tasnif örnekleri ve Türkiye toponimisi için önerilen tasnif modelinin yer aldığı sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Söz konusu çalışma nitel bir araştırma olup doküman analizi yöntemi ile araştırma konusu ile ilgili daha önceden yapılmış çeşitli basılı ve elektronik materyaller incelenip değerlendirilmiştir. Konuya ilişkin dokümanlar incelenerek olgu hakkında detaylı bilgi elde edilerek Türkiye toponimisi için bir tasnif denemesi yapılmıştır.

Literatürde Yapılmış Tasnif Örnekleri

Aslına bakılırsa, toponimi çalışmaları her bir yer ve yerleşme adı için 5N1K sorularına cevap bulmaya çalışır. Yani "ne?, nerede?, ne zaman adlandırıldı?, nasıl, neden bu ad verildi? ve kim tarafından adlandırıldı?" şeklindeki sorulara cevap vermeyi amaçlar. Bu sorular, topoğrafik özelliklere, tarihsel ve dilsel araştırma yöntemlerine yanıt vermesinin yanı sıra özellikle üzerinde durulan temel soru ise "neden o ad verildi" olmaktadır. Bu soru toponimdeki belirli bir ögeye odaklanır ve genellikle belgelenemediği için adlandırma sürecindeki motivasyon üzerinde durur (Tent ve Blair, 2011, s. 68-69). Adların sınıflandırılması ve ad ile adı veren kişinin niyeti arasındaki ilişki ve toponimlerin hangi motivasyonla verildiği, toponimi çalışmaları için önemli konulardandır. Tüm adlandırma eylemlerinin anlamsal olarak bilinçli olması ve mevcut ad kalıplarını, ad modellerini işlevsel-anlamsal ve sözcüksel-morfolojik bir bakış açısıyla takip etmesi, ad vermenin altında yatan doğal bir yaklaşımdır. Anlamsal bilinç, isim verme anında, adlandırılacak göndermenin özelliklerinden birinin yaratılan isimde görünmesi ya da ona bağlı başka bir anlamsal

içerik olması anlamına gelir; dolayısıyla kesinlikle motive edilmemiş bir isim yoktur (Hoffmann ve Toth, 2018, s. 285-286).

Yer adı verme geleneği her kültür için özeldir. Yer ve yerleşme adları, bir ülkenin tarihiyle yani kişi adlarıyla, unvan ve lakaplarla, aile ilişkileriyle, toplumun uğraşılarıyla yakından ilişkilidir. Toponimlerin, zihinsel yapı ve kültürel etkiyle birlikte oluştuğu düşünülür. Bu sebeple de toponimlerin kökeni ve kaynağı kültürel miras olarak kabul edilir (Khvesko, 2014, s. 402-403). Toponimlerin oluşumunda morfolojik özellikler, bölgede geçmişten günümüze etkili olan ekonomik faaliyetler, dini kültler, göç olgusu ve yaşanmış tarihi süreçler gibi doğal ve beşeri pek çok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Toponimlerin kökeninin araştırılmasında ana rol onomastik analiz yapan dil bilimcilere ait olduğu düşünülse de bu analiz tek başına adların ortaya çıkışını, kökenini ortaya koymada yeterli değildir. Bu noktada haritalardan, tarihi belgelerden toponimlerin incelenmesi varsa değişimlerin takip edilmesi iyi bir alternatif yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Tsinkoburova, 2014, s. 161). Teorik açıdan, toponimler bize bir yerin fiziki coğrafyası, kültürü ve tarihi ile belirli bir bölgeye bağlı insanlar hakkında çok şey söyleyebilir. Sonuçta, bu isimleri verenlerin insanlar olduğu göz önüne alındığında bu durum oldukça normaldir. Mekânlar sadece fiziksel özellikleri için değil, aynı zamanda yerel olaylardan, önemli kişiliklerden, etnik, edebi veya dini kaynaklardan ve mizahi olaylardan sonra da adlandırılır. Mekanı ve dili birbirine bağlayan toponimler, maddi ve mecazi olmakla birlikte aynı zamanda önemli ve sembolik unsurlardır (Ryu, 2012, s. 5).

Dünyada 1800'lü yıllarda ortaya çıkan toponimi çalışmaları Türkiye'de 1920'li yıllarda başlamıştır. O zamandan bu yana hem yurtdışında hem de ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında toponimlerin tasnifi bakımından farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Günümüze kadar toponimi alanında pek çok çalışma yapılmış ve çeşitli toponimik tasnifler ileri sürülmüştür. Toponimlerin tasnifine ilişkin ulaşılan ilk örnek 1834 yılında Çek asıllı F. Palyatskiy tarafından yapılmıştır. Palyatskiy, "Çekoslavakya Adlarının Etimolojik Çözümlemesi" isimli çalışmasında toponimlerin sınıflandırılması ile ilgili olarak yer adlarını "kurucusunun veya sahibinin adını taşıyan yer adları" ve " bölgelerin coğrafi konumuna göre adlandırılan yer adları" olarak iki gruba ayırmıştır (Aktay, 2018, s. 67). Oldukça net ve sade başlıklara sahip bu sınıflandırma, detaylı bir tasnif modeli olmasa da günümüzde yapılan tasniflerdeki başlıklardan ikisine sahip olduğu düşünülürse yol gösterici olduğu söylenebilir.

Daha sonra 1865 yılında onomastik üzerine araştırmalar yapan Avusturyalı dil bilimci Franz Mikloschich de toponimleri tasnif etmiştir. Ona göre toponimler, "özel adlardan oluşan yer adları" ve "cins isimlerden oluşan yer adları" olarak temelde iki gruba ayrılmaktadır. Daha sonra bu iki başlığı da kendi içinde aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır (Neweklowsky, 2015, s. 198-200).

1. Özel adlardan oluşan toponimler
1.1. İsimler
1.2. Sıfatlar
2. Cins isimlerden oluşan toponimler
2.1. Toprak özellikleri ile ilgili toponimler
2.2. Su ile ilgili toponimler
2.3. Bitki örtüsüyle ilgili toponimler
2.4. Hayvan adlarında oluşan toponimler
2.5. Bölge yapısı ile ilgili toponimler
2.6. Bölge insanın uğraşlarını yansıtan toponimler
2.7. Sanayi gereçleriyle ilgili toponimler
2.8. Etnik tanımlar
2.9. Toplumsal yapıyla ilişkili olan ya da olmayan toponimler.

Dil bilimci Henry Louis Mencken, ilk baskısını 1921 yılında yayınladığı, "The American Language: An Inquiry into the Development of English in the United States" isimli eserinde Proper Names (Özel Adlar) üst başlığı altında coğrafi adlar olarak nitelendirdiği toponimleri 8 başlık altında tasnif etmiştir. Mencken'ın tasnifi şu şekildedir (1921, s. 288).

1. Kişi adlarından oluşan toponimler,
2. Diğer yerlerden ya da eski yerlerden aktarılan toponimler,
3. Yerli Amerikan toponimleri,
4. Yabancı dildeki toponimler,
5. İncil'e ait ve mitolojik toponimler,
6. Yerelliği tanımlayan toponimler,
7. Yerel flora, fauna ve jeolojiden hareketle oluşan toponimler,
8. Tamamen hayali isimlerden türetilmiş toponimler.

Dil bilimci ve toponimist olarak ün salan George Steward ise yer ve yerleşme adları ile ilgili 9 basamaktan oluşan bir tasnif öne sürmüştür. Ona göre yer ve yerleşmelere ad verme geleneği, tek bir temel nedene dayanmaktadır. O da bir yeri diğerinden ayırt etme arzusudur. Bunu yapabilmek için de adlandırıcı birkaç farklı

mekanizmadan ve tanımlamadan faydalanmaktadır. George Steward'a göre toponimler, tanımlayıcı/betimleyici toponimler, iyelik belirten toponimler, vaka toponimleri, çağrışımsal toponimler, öfemistik toponimler, uydurulmuş toponimler, yer değiştirmiş toponimler, halk etimolojisiyle ilgili toponimler, hatalı toponimler olmak üzere dokuz farklı gruba ayrılmıştır. Onlar da kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Stewart'ın yapmış olduğu ayrıntılı toponimik tasnif şu şekildedir (1954, s. 1-13).

1. Betimsel adlar
1.1. Saf betimleme olan toponimler
1.2. Çağrışımsal betimleme olan toponimler
1.3. İlişkisel betimleme olan toponimler
2. İyelik belirten toponimler
2.1. Kişi adlarından oluşan toponimler
2.2. Etnik toponimler
2.3. Mitolojik toponimler
3. Vaka adları
3.1. Doğal afetlerle ilgili toponimler
3.2. Önemli gün ve tarihlerle ilgili toponimler
3.3. Hayvan Adlarıyla oluşan toponimler
4. Çağrışımsal toponimler
4.1. Kişi adlarını hatırlatan toponimler
4.2. Başka yerleri hatırlatan toponimler

5. Övgü içeren toponimler; Bunlar, geçmişe veya şimdiye değinmektense, geleceğe referansla verilen sayıca nispeten az olan isimlerdir. Verilen isimleri idealize etmek amaçlanmaktadır.

6. Uydurulmuş toponimler; Bunlar, yeniden birleştirilen seslerden veya harflerden, eski kelimelerin parçalarından, baş harflerinden, geriye doğru yazımlarından, hecelerin tersine çevrilmesiyle ve benzeri yeni kelimeler oluşturmak için oluşturulmuş toponimlerdir.

7. Yer değiştirmiş toponimler
8. Halk etimolojisinden oluşan toponimler
9. Hatalı toponimler.

"Onomastica" isimli derginin 1958 yılındaki sayısında dil bilimci Rudnyćkyj, Kanada ve Kuzey Amerika yer adlarını kategorize etmek için bir sınıflandırma yapmıştır. Ona göre toponimler tarihi, dilsel ve onomastik olarak temelde 3 gruba

ayrılmaktadır. Tasnifin ilk basamağı olan tarihi toponiminin daha önce Armstrong ve Kirkconnell tarafından geliştirildiğini belirtmiştir. Diğer iki tasnif türünü 1949 yılında yapmış olduğu bir çalışmada kendisinin geliştirdiği ileri sürülmektedir. Rudnyćkyj tarafından ileri sürülen toponimik tasnif aşağıdaki gibidir (Tent ve Blair, 2011, s. 72).

1. Tarihi toponimler

1.1. Kızılderili toponimler

1.2. Portekizce, İspanyolca ve Fransızca keşif döneminden betimleyici toponimler

1.3. Fransız keşif döneminden dini karakter adları

1.4. İngiliz yönetimine ait toponimler

1.5. Modern ya da ulusal döneme ait toponimler

2. Dilsel toponimler

2.1. Aborjin Kızılderili toponimler

2.2. Roma tanrıları ile ilgili toponimler

2.3. Kelt kökenli toponimler

2.4. Slav kökenli toponimler

2.5. Diğer toponimler (İbranice, Latince vb.)

3. Onomastik toponimler

3.1. Yerli Kızılderili toponimler

3.2. İthal edilmiş toponimler

3.3. Yeni Kanada toponimleri

Yukarıda verilen tasnifte öncelikle 3 farklı yaklaşımın tek bir sınıflandırma yöntemi içinde verildiği belirtilmelidir. Yani semantik bir sınıflandırma yapılıyorsa dilsel ve onomastik toponimlerin burada olmaması gerekir. Onlar ayrı araştırılması gereken unsurlardır. Bunun yanı sıra yapılan tasniflerin milli taraflarının olduğu da ortadır. Aborjin isimleri, Kızılderili toponimler gibi sadece o bölgeye özel sınıflandırmaların olması söz konusu tasnifi mili bir tasnif yapmış ve dolayısıyla genele uygulanması söz konusu değildir.

Türkiye'de toponimi çalışmaları Cumhuriyet'in ilk yıllarında başlamış olsa da tasnife ilişkin çalışmalar daha geçtir. 1968 yılında Ahmet Belce tarafında hazırlanan Manisa İli Yer Adları isimli lisans tezinde bir sınıflandırma denemesi yapılmıştır. Burada toponimler, "tarih terimleriyle, kişi adlarıyla, meslek isimleriyle, ayrı ırk ve yabancı adlarla, hayvan adlarıyla, dini adlarla, ziraatla, renk adlarıyla ve coğrafi terimlerle ilgili toponimler" başlıkları altında sınıflandırılmıştır (Şahin, 2015b, s. 12).

1970 yılında ise Özcan Başkan tarafından yapılan "Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme" isimli çalışmada da bir sınıflandırma örneği öne sürülmüştür. Buna göre toponimler, tabiata ve fiziksel koşullara dayanan adlar ile insanlara ve topluluklara dayanan adlar olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Bunlar da yine kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmaktadır (Başkan, 1970, s. 241-247). Özcan Başkan'ın söz konusu tasnifi Türkiye'de ondan sonra yapılan pek çok toponimi araştırmasında kullanılmış ve bu anlamda en fazla bilinen çalışma olduğu görülmektedir.

1. Tabiata ve fiziksel koşullara dayanan adlar

1.1. Çevreyle ilgili adlar (Doğrultular, coğrafya adları, madenler, değerli taşlar, mevsimler, günler, sayılar, renkler)

1.2. Bitkilerle ilgili adlar (Ağaçlar, meyveler, sebzeler, tahıllar, çiçekler, bitki parçaları)

1.3. Hayvanlarla ilgili adlar

2. İnsanlara ve topluluklara dayanan adlar

2.1. Kişilerin fiziksel yaşayışı il ilgili adlar (yiyecekler, içecekler, eşya konacak kaplar, kesici aletler, savaş ile ilgili adlar, koşum takımı, kumaş maddeleri, yapı kısımları)

2.2. Kişilerin duygusal yaşayışı ile ilgili adlar (duyular, aile bireyleri, dinle ilgili adlar)

2.3. Kişilerin kendi varlıkları ile ilgili adlar (vücut kısımları, rütbeler ve mevkiler, insanı ilgilendiren sıfatlar, meslekler, insan adları)

Yukarıda yapılan tasnif ülkemizde toponimi çalışmaları için önemli ve yol gösterici olmuştur. Dönemi içinde değerlendirildiğinde oldukça başarılı ve bu alanda çalışma yapanların başvurduğu ilk eserler arasındadır. Her ne kadar yapılan çalışmalarda en fazla atıf alsa da bazı eksikliklerin olduğunu belirtmeden geçmek mümkün değildir. Öncelikle çevreyle ilgili adlara bir alt başlık açıp içine doğrultular, madenler, renkler, mevsimler dahil edilip bitki ve hayvan adlarının dışarda bırakılmasının eksiklik olduğu ortadadır. Zira bitkiler ve hayvanlar da çevrenin unsurlarıdır. Bu sebeple ya söz konusu başlığa dâhil edilmesinin ya da çevreyle ilgili adlar başlığını kaldırıp bunları tabiata ve fiziksel koşullara dayanan adlar başlığı altında ayrı ayrı sınıflandırmanın daha doğru olacağı düşünülebilir. Bunun yanı sıra insanlara ve topluluklara dayanan adlar olarak bir üst başlık oluşturulduğu, ancak alt başlıklarında da eksikliklerin olduğu göze çarpmaktadır. Bu anlamda ilk akla

gelen Anadolu'da adlandırma yaparken sıkça başvurulan boy, oymak, cemaat, aşiret adlarına yer verilmediği görülmektedir.

1974 yılında Doğan Aksan tarafından "Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar" isimli bir çalışma kaleme alınmıştır. Bu çalışmada kendisinden önce Özcan Başkan tarafından yapılan sınıflandırma da ele alınarak yeni bir tasnif örneği ileri sürmüştür. Türk halkının oturduğu, yurt tutacağı yere ad verirken hangi öğelere önem verdiği, hangi kavramlara başvurduğunun aşağı yukarı belli olduğunu belirten Doğan Aksan'a göre Anadolu köy adlarında adlandırma yolu aşağıdaki gibidir (1974, s. 187).

1. Çevreyle ilgili adlar
1.1. Çevrenin coğrafi özellikleri ve jeolojik yapısı
1.2. Çevredeki renkler
1.3. Çevrenin genel nitelikleri
1.4. Çevredeki varlıklar
1.4.1. Bitki örtüsü
1.4.2. Hayvanlar
1.4.3. Yapılar
2. Bireyle ilgili adlar
2.1. Kişi adları
2.2. Dinle ilgili adar
2.3. Meslekler

Doğan Aksan kendisinden 4 yıl önce Özcan Başkan tarafından yapılmış olan tasnife bazı katkılarda bulunarak yeni bir sınıflandırma ortaya koysa da söz konusu çalışmada da eksikliklerin olduğu belirtilmelidir. İlk olarak göze çarpan eksiklik Özcan Başkan'da da olduğu gibi Anadolu'da yaygın olarak başvurulan atadan yadigâr isimlerin verilmesi geleneğine yer verilmemesidir. Yani boy, oymak, cemaat, aşiret isimleri gibi toponimi türü maalesef ki bu çalışmada da kendine yer bulamamıştır. Bunun yanı sıra çevrenin coğrafi özellikleri ve jeolojik yapısı başlığının da geniş kapsamlı olduğu ve detaylandırılmadığı söylenmelidir. Yukarıda belirtildiği üzere eksiklikleri bulunsa da her iki çalışmanın da toponimi alanında öncü çalışmalar olduğu ve bu alana önemli katkılar sağladığı aşikârdır.

Toponimik sınıflandırma konusunda katkı yapan bir diğer eser ise halk bilimci, ad bilimci Baker ve Carmony tarafından kaleme alınan "Indiana Place Names" isimli çalışmadır. Burada toponimler 13 sınıfa ayrılmıştır. Aslına bakılırsa, Baker ve Carmony'nin tasnifi, Stewart'ın öne sürdüğü sınıflandırmanın bazı küçük

değişikliklerle biraz daha genişletilip, geliştirilmiş hali olarak nitelendirilebilir. Baker ve Carmony tarafından ortaya konulan toponimik tasnif aşağıda verilmiştir (Tent ve Blair, 2011, s. 73).

1. Kişi adlarından oluşan toponimler
2. Başka yerlerin isimlerinden hareketle oluşan toponimler-transfer edilmiş toponimler
3. Konumla ilgili toponimler-yer yön belirten adlar
4. Betimleyici toponimler- bir özelliğin ya da çevrenin niteliğini belirten adlar-kişisel deneyim ve yargıları belirten
5. İlham veren toponimler
6. Mizahi toponimler
7. Yerli toponimler- özgün yerli adlar, kişisel yerli adlar, değiştirilmiş yerli adlar, betimleyici isimler.
8. İngilizceden başka dillerden oluşan toponimler- transfer edilmiş adlar, yabancı dildeki betimleyici adlar.
9. Herhangi bir vakadan hareketle oluşan toponimler
10. Halk etimolojisi ile ilgili toponimler-bilmediğiniz bir ismi bildiğiniz bir isimle yeniden biçimlendirmek; bozuk yabancı isimler içerir.
11. Uydurulmuş toponimler-başka isimlerden üretilmiş, harfleri tersine çevirerek ya da başlatıcılar değiştirilerek üretilen adlar.
12. Hatalı toponimler-yazım ve imla hatalarından kaynaklı oluşan adlar.
13. Efsane ve hikâyelerle ilgili toponimler-yerli halk efsanelerinden çıkan isimler.

Yukarıda verilen tasnife bakıldığında bazı kategorilerin birden çok başlık altında tekrar ettiği görülebilir. Özellikle betimleyici adların üç farklı başlıkta verildiği dikkati çekmektedir. Dördüncü başlık tasviri toponimlere ayrılmış ancak yedinci ve sekizinci başlıklarda tekrar edilmiştir. Tasviri toponimlerin tekrar edilmesi yerine alt başlıklar olarak dördüncü grupta verilmesinin daha doğru olduğu düşünülmektedir. Tekrara düşen bir diğer başlık ise kişi adlarından oluşan toponimlerdir. Yedinci başlıkta verilmiş olan yerli kişi adları, birinci grupta yer alan kişi adlarının altında alt başlık olarak verilmesi daha uygun görünmektedir (Tent ve Blair, 2011, s. 74). Ayrıntılı bir tasnif gibi görünse de birbiriyle çakışan ve tekrar eden başlıklar bulunması karışıklığa sebep olmaktadır.

1985 yılında Randolph Freeman tarafından yayınlanan çalışmada *The United States Geographic Board* ve *The Geographic Board of Canada* 'nın (Amerika Birleşik Devletleri Coğrafya Kurulu ve Kanada Coğrafya Kurulu)1900'lerin başında yer/yerleşme adları için toponimik bir yapılandırmayı kabul ettiği belirtilmektedir. Buna göre toponimler 3 ana gruba ayrılmıştır (Freeman, 1985, s. 9-10).

1. Açıklayıcı/Betimleyici adlar: Adlandırılan yer veya yerleşmenin bazı özellikleri nedeniyle açıklayıcı olması amacıyla verilen adlardır.

2. Açıklayıcı olmayan adlar:

2.1. Kişi adları; önemli bir kişiyi onurlandırmak ya da oraya ilk yerleşenleri anmak için verilen toponimler

2.2. Aktarılan adlar; başka bir ülkeden veya yerden alınan toponimler

2.3. Bir olayı ya da tarihi anımsatan adlar; yerle ilişkili bir olay ya da keşif tarihi ile ilgili toponimler

2.4. Dini adlar; ilk yerleşen toplulukların inançlarını yansıtan toponimler

2.5. Gündelik veya tuhaf adlar; genellikle küçük köylere ya da özelliklere verilen toponimlerdir

2.6. Dönüştürülmüş adlar; başka dilden kendi dillerine dönüştürülen toponimler

3. Karışık adlar

Söz konusu bu tasnifte açıklayıcı adlar başlığının detaylandırılmamış olması önemli bir eksikliktir. Burada toprak, bitki örtüsü, hidrografya gibi pek çok özellikten hareketle isim verildiği düşünülürse sadece açıklayıcı adlar şeklinde alt başlıkları bulunmayan bir tasnif oldukça yüzeysel kalacaktır. Tıpkı ikinci kategoride yapıldığı gibi alt başlıklara ayrılması açıklayıcı adlar derken neyin ifade edildiğinin daha net anlaşılmasını sağlardı.

Dil bilimci Rosemarie Gläser, 1998 yılında yayımlanan çalışmasında Avustralya toponimisine ilişkin bir tasnif yapmıştır. Öncelikle yer ve yerleşme adlarını Aborjin yer/yerleşme adları ve Anglo-Avustralya yer/yerleşme adları olmak üzere ikiye ayırmıştır. Söz konusu sınıflandırmada yerli ve göçmen kökenlere atıfta bulunduğu görülmektedir. Bu tasnifi de kendi içinde tekrar sınıflandırmış olup Aborjin adlarını genellikle tanımlayıcı/betimleyici adlar olarak belirtmiştir. İkinci başlık olan Anglo-Avustralya isimlerini ise kendi içinde aşağıdaki gibi 6 sınıfa ayırmıştır (Tent ve Blair, 2011, s. 74).

1. İngiliz İmparatorluğu'na olan sadakati ifade etmek için kullanılan toponimler

2. Kâşifleri anmak için kullanılan toponimler

3. Avustralya'nın ekonomik kalkınmasına katkıda bulunanları anmak için kullanılan toponimler

4. Kadınları anmak için kullanılan toponimler

5. Transfer edilmiş toponimler

6. Yaygın isimler (tanımlayıcı, çağrışımsal, olay vb.)

Gläser'ın yapmış olduğu bu tasnifin ilk dört kategorisi tek başlık altında toplanabilecekken ayrı ayrı dört farklı gruba ayrılmıştır. Birinci gruptaki toponimler İngiliz İmparatorluğu'na olan bağlılığı göstermek için devlet adamlarının, kraliyet üyelerinin isimlerinin verilmesini ifade etmektedir. İkinci kategoride kâşifleri anmak için onların adlarının yer ve yerleşmelere verilmesinden söz edilmekte olup üçüncü kategoriye gelindiğinde ise yine Avustralya'nın kalkınmasına katkıda bulunan kişi isimlerinden hareketle oluşturulmuş toponimler karşımıza çıkmaktadır. Tasnifin dördüncü basmağı ise kadınlara ayrılmış olup onların isimlerinin yer ve yerleşmelere verilmesiyle oluşan toponimlerden söz etmektedir. Avustralya toponimisine ilişkin bu tasnif incelendiğinde ilk dört grubun kişi/şahıs adları olarak tek bir üst başlık altında toplanabileceği gerekirse alt başlıklara ayrılabileceği görülmektedir. Bunun yanı sıra son başlık da o kadar geniş bir çerçeveye sahiptir ki tasnif esnasında karışıklığa sebebiyet verebileceği düşünülmektedir.

"Anadolu Yer Adlarına Genel Bir Bakış" isimli çalışmasında, konuya Tuncer Gülensoy da değinmiş olup araştırmacı temelde Özcan Başkan'ın yapmış olduğu sınıflandırmaya dayanan yeni bir tasnif örneği sunmuştur. Söz konusu tasnif şu şekildedir (Şahin, 2015b, s. 104).

1. Çevreyle ilgili olarak tabiat ve fizik koşullarına dayanan adlar

1.1. Çevreyle ilgili adlar

1.2. Bitkilerle ilgili adlar

1.3. Hayvanlarla ilgili adlar

2. İnsanlara ve toplumlara dayanan adlar

2.1. Fiziksel yaşayışla ilgili adlar

2.2. Duygusal yaşayış ile ilgili adlar

2.3. Kişilerin varlıkları ile ilgili adlar

3. Orta Asya'dan getirilen yer adları

4. Moğolcadan Türkçeye geçen yer adları

5. Arapça yer adları

6. Farsça yer adları

7. Öteki dillerden Türkçeye geçen yer adları

Gülensoy'un bu tasnifine bakıldığında yedi başlıktan dördünün toponimlerin dil kökenlerine göre yapıldığı görülmektedir. İlk üç başlık semantik bir tasnif olarak değerlendirilebilir ancak son dört başlık için bunu söylemek mümkün değildir. Müellif tek bir sınıflandırmada birden fazla tasnif ölçütü kullanmış ve bu da bir karmaşıklığa yol açmıştır. Dolayısıyla yukarıda verilen toponimi sınıflandırmasının, semantik tasnif başlığı altında herhangi bir çalışmada uygulanamayacağı belirtilmelidir.

Robert Rennick, 2005 yılında yapmış olduğu çalışmasında 8 ana başlıktan oluşan bir toponimik sınıflandırma örneği sunmuştur. Bunu yaparken de ilk kez yer ve yerleşme isimlerinin birbirinden ayrılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Rennick'e göre insanlar tarafından meydana getirilen köy, kasaba, şehir gibi yerleşme birimlerine verilen isimler yerleşme adları; dere, göl, vadi, ova gibi doğal unsurlara verilen adlar da özellik adı/yer adı olarak ifade edilmelidir. Rennick'e göre toponimler öncelikle anlamsal ve çağrışımsal olarak ikiye ayrılır. "Anlamsal" bir isim bize refere ettiği şey hakkında bilgi verir: açıktır; en azından orada yaşayan kişiler için yer ya da yerleşme adı tanımlayıcı olmaktadır. Bir "çağrışımsal" ad ise yalnızca uygulandığı yer veya yerleşme ile ilgilidir. Bir yabancı için açık olmaz ve bize yer ya da yerleşme hakkında hiçbir şey söylemez. Rennick'e göre sınıflandırma yaparken önemli olan bir diğer unsur basit açıklamalardan kaçınılmasıdır. Yer ve yerleşme adları her zaman göründükleri kadar basit ya da derin anlamlara sahip olmayabilirler. Bazen bize iyi bir hikâye anlatıyor gibi görünen bazı isimler daha sıradan bir kökene sahip olabilir. Rennick'in tüm bu açıklamalardan sonra toponimleri aşağıda verildiği gibi 8 ana başlığa ayırdığı görülmektedir (2005, s. 291-301).

1. Kişi adlarından oluşan toponimler

1.1. Tam adlar (aile adı, lakap, kaşifler, ilk yerleşenlerin adları gibi.)

1.2. Yerel halkın adı

1.3. İlk yerleşenlerin akrabalarının, arkadaşlarının adları

1.4. Yerle bir ilişkisi ve yerel olmayan isimler.

1.5. Yerle birebir ilişkisi olmayan ama önde gelen insanların isimleri(ulusal liderler ve tarihi şahsiyetler gibi)

2. Başka bir yerden ya da özelikten alınmış toponimler

2.1. İlk yerleşimcilerin önceki yerlerinden ithal edilen isimler

2.2. Yakındaki özelliklerden aktarılan adlar

2.3. Yer veya bölge sakinleriyle ilişkisi olmayan başka yerlerden alınan isimler

3. Yerel ya da betimleyici toponimler

3.1. Diğer yerlere veya özelliklere göre konum, yön, konum veya mesafe belirten adlar

3.2. Şekil, boyut, koku, renk ile ilgili adlar

3.3. Doğal çevrenin diğer özelliklerinden türetilen isimler (peyzaj, arazi, topografya; toprak, mineraller; su kütleleri; hayvanlar; bitki yaşamı)

3.4. Açıklayıcı, tanımlayıcı ve mecazi isimler

4. Tarihi olaylar ile ilgili toponimler

4.1. Yerel olmayan adlar (Hatıra)

4.2. Yerel adlar(bir bölgede ya da çevresinde meydana gelen olayları yansıtan toponimler)

4.3. Yerel adlar (yerel halkın karakteristik özelliğini yansıtan toponimler. Bunlar madencilik, kerestecilik, at yetiştirme gibi ekonomik faaliyetleri yansıtan isimlerdir.)

4.4. Ünlem/nida olarak değerlendirilen toponimler

5. Öznel isimler; adlandırılan yer veya özellikten daha çok adlandıran hakkında bilgi veren toponimler

5.1. İlham verici ve sembolik isimler (örneğin ilk yerleşenlerin isteklerini ve ideallerini yansıtan adlar)

5.2. Yaşayanların takma adları/lakapları (karakterlerine veya davranışlarına atıfta bulunarak)

5.3. Yüksek kültürü, zevkleri, ilgi alanlarını veya özlemleri yansıtan edebi, dinsel isimler

5.4. Yerleşim / isimlendirme sırasındaki olayları / koşulları anımsatan mizahi ve çeşitli tuhaf isimler

6. Hatalı toponimler

7. Birden fazla kaynağı olan toponimler

8. Orijinal kalmış toponimler- Etimolojisi bilinmeyenler dahil

Avustralya'daki Fransız deniz keşifleri üzerine olan araştırmalarıyla bilinen tarihçi Leslie Ronald Marchant, 1998 yılında Avustralya kıyı şeridine verilen Fransız toponimlerini incelemiş ve onları tasnif etmiştir. Marchant'a göre Avustralya kıyı şeridine verilen Fransız toponimleri şu şekilde gerçekleşmiştir (Tent ve Slatyer, 2009, s. 21).

1. Keşif gemilerinden sonra verilen toponimler

2. Bölgedeki daha önceki Fransız gezginlerinden etkilenen toponimler

3. Fransız bilimi, edebiyatı ve savaşındaki önemli tarihsel figürlerden etkilenen toponimler

4. Fransız siyaseti, bilimi ve savaşındaki çağdaş önemli isimlerden kaynaklı toponimler

5. Fransız devrimci ve Napolyon askeri zaferlerinden etkilenen toponimler

6. Fiziksel görünümünden kaynaklı toponimler

7. Yaşanan bir olaydan kaynaklanan toponimler

8. Flora veya fauna kaynaklı toponimler

9. Keşif üyelerinden alınan toponimler

Yukarıda verilen toponimik sınıflandırma özel bir bölge için yapılmış ve büyük oranda bölgenin kendi geçmişini yansıtan bir sınıflandırma olup bir bakıma milli bir tasnif denilebilir. Fransız kültürünü, politikasını ve döneminin değerlerini yansıtan bu sınıflandırmayı genel toponimik bir analiz olarak değerlendirilmek mümkün değildir.

Dil bilimci Peder Gammeltoft 2005 yılında Uluslararası Onomastik Bilimleri kongresinde sunduğu çalışmasında, tıpkı Stewart gibi adlandırmadaki motivasyonu merkeze aldığı bir toponimik sınıflandırma örneği ileri sürmüştür. Gammeltoft'un yapmış olduğu sınıflandırma çok daha komplike olmasına rağmen sınıflandırmanın kendi içinde daha tutarlı olduğu ve çakışma yaşanmadığı söylenebilir. Gammeltoft'un kendisinin de ifade ettiği gibi yaptığı sınıflandırmanın temeli Kurt Zilliacus 1966 yılında yayınladığı çalışmasına dayanmaktadır (Gammeltoft, 2005, s. 155).

1. İlişkili/Bağlantılı Toponimler

1.1. Topografi ile bağlantılı toponimler

1.1.1. Lokasyona göre belirlenen toponimler

1.1.2. Konumun ad taşımayan bir konuma göre belirlenmesi

1.1.3. Göreceli konuma göre belirlenen toponimler

1.2. Kurumsal ya da idari bir yere göre verilen toponimler

1.3. Kişiyle/kişilerle ilişkilendirilen toponimler

1.4. Dış bir olayla ilgili verilen toponimler

2. Nitelik Belirten Toponimler

2.1. Boyut/ölçü ile ilgili toponimler

2.2. Şekil belirten toponimler

2.3. Renklerle ilgili toponimler

2.4. Yaşla/çağla ilgili toponimler

2.5. Malzeme ve dokudan hareketle verilen toponimler

2.6. Orada ya da yakınında olanlarla ilgili toponimler

2.6.1. Canlılar

2.6.2. Yetiştirilen bitkilerile ilgili toponimler

2.6.3. Cansız nesnelerle ilgili toponimler

2.7. Algılanan niteliklerle ilgili toponimler

3. Kullanıma göre verilen toponimler

Gammeltoft'un yapmış olduğu bu tasnif kendinden öncekilere bakıldığında ad verme motivasyonu hakkında yol gösterici olduğu söylenebilir. Özellikle ilk iki ana grubun alt başlıklarla detaylandırılması da okuyuculara bir perspektif sunmaktadır. Ancak üçüncü grup için aynı şeyi söylemek pek mümkün değildir. Yeterince detaylandırılmamış ve açıklanmamıştır.

Dil bilimci Jan Tent ve Helen Slatyer 2009 yılında yaptıkları "Naming Places on the 'Southland': European Place-Naming Practices from 1606 to 1803" adlı araştırmalarında toponimi tipolojisi ile ilgili bir örnek sunmuşlardır. Onların yaptığı tasnif 7 temel gruba ayrılmaktadır (Tent ve Slatyer, 2009, s. 27-28).

1. Betimleyici Toponimler

1.1. Topoğrafik toponimler

1.2. Göreceli/Rölatif toponimler

1.3. Sayısal/ölçü bildiren toponimler

1.4. Bölgesel toponimler

2. Çağrışımsal Toponimler

2.1. Çevreyle ilgili toponimler

2.2. Yapılarla ilgili toponimler

3. Yaşanmış Olaylarla İlgili Toponimler

3.1. Olaylarla ilgili toponimler

3.2. Önemli günlerle ilgili toponimler

4. Değer Yansıtan Toponimler

4.1. Övgü içerikli toponimler

4.2. Kınayıcı toponimler

5. Değiştirilmiş Toponimler

5.1. Transfer edilen toponimler

5.2. Yeri değişen toponimler

6. Yerli Toponimler

6.1. Toponim olmayan kelimeler

7. Bir Yere/Yerleşmeye Kendi Adını Veren

7.1. Kişi adlarından oluşan toponimler

7.1.1. Keşif üyelerinden hareketle oluşmuş toponimler

7.1.2. Diğer toponimler

7.2. Cansız varlıkların adlarından oluşan toponimler

7.2.1. Gemi adlarından oluşan toponimler

7.2.2. Diğer toponimler

2009 yılında coğrafya alanında İbrahim Altunışık tarafından Prof. Dr. Yalçın Karabulut danışmanlığında 'Coğrafi Bakımdan Batman İli Yer Adları" adında bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Bu çalışmada çalışılan alan ile ilgili olarak bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu tasnif kendinden öncekilerden izler taşısa da daha çok coğrafya biliminin alt başlıklarından hareketle oluşturulmuş bir toponimik sınıflandırmadır. Buna göre tasnif aşağıdaki gibidir (Altunışık, 2009, s. 22-23).

1. Fiziki Coğrafya Bakımından Yer Adları

1.1. Jeomorfolojiden etkilenen yer adları

1.2. Hidrografyadan etkilenen yer adları

1.3. Kayaçlardan etkilenen yer adları

1.4. Bitkilerden etkilenen yer adları

1.5. Hayvan varlığından etkilenen yer adları

1.6. Klimatolojiden etkilenen yer adları

1.7. Toprak yapısından etkilenen yer adları

2. Beşeri Coğrafya Bakımından Yer Adları

2.1. Yerleşme şekillerinden etkilenen yer adları

2.2. Nüfustan etkilenen yer adları

2.3. Kişi adlarından etkilenen yer adları

2.4. Aile-aşiret varlığından etkilenen yer adları

2.5. Din varlığından etkilenen yer adları

2.6. Etnik yapıdan etkilenen yer adları

3. Ekonomik Coğrafya Bakımından Yer Adları

3.1. Hammaddeden etkilenen yer adları

3.1.1. Tarımdan etkilenen yer adları

3.1.2. Hayvancılıktan etkilenen yer adları

3.1.3. Madenlerden etkilenen yer adları

3.2. Hizmetler bakımından etkilenen yer adları

3.2.1. Ulaşımdan etkilenen yer adları

3.2.2. Ticaretten etkilenen yer adları

3.3. Sanayiden etkilenen yer adları

3.4. Yaylacılıktan etkilenen yer adları

3.5. Acılıktan etkilenen yer adları

4. Matematiki Coğrafyadan Etkilenen Yer Adları

5. Tarihi Coğrafya Bakımından Yer Adları

6. Diğer Yer Adları

6.1. Anlamına ulaşılan diğer yer adları

6.2. Anlamına ulaşılamayan diğer yer adları

2011 yılında Jan Tent ve David Blair "Motivations for Naming: The Development of a Toponymic Typology for Australian Placenames" ismiyle yayımlanan çalışmalarında da toponimik sınıflandırma yapmışlardır. Toponimi çalışmaları için standart ve pratik bir tipolojinin olmamasının yer ve yerleşme adlarını analiz etme konusunda önemli bir eksiklik olduğunu belirterek bu çalışmada ad verme motivasyonu ile ilgili 9 ana grup belirlenmiş olup onlar da kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmıştır (Tent ve Blair, 2011, s. 85-86).

1. Bilinmeyen adlar— Toponiminin kökeninin, nerden türetildiği bilinmeyen adlar

2. Betimleyici adlar— bir yerin doğasında olan bir özelliği gösteren adlar

2.1. Topoğrafik adlar — yerin fiziksel görünüşünü tasvir eden adlar

2.2. Konumla ilgili adlar — bir yerin kronolojik veya uzamsal olarak diğerine göre konumunu gösteren adlar

2.3. Yer yön adları - bir yerin konumunu veya yönünü gösteren adlar

2.4. Sayısal/ölçüyle ilgili adlar— ölçüyle ya da sayıyla bir yeri adlandırma

3. İlişkisel adlar- özellik veya fiziksel bağlamı ile her zaman veya sıklıkla ilişkili olan bir şeyi belirtme

3.1. Yerel adlar - yerle birlikte görülen veya bu yerle ilişkili topoğrafik, çevresel veya biyolojik nitelikteki bir şeyi belirten adlar

3.2. Meslek / Etkinlik adları - yerle ilişkili bir mesleği veya alışılmış etkinliği gösteren adlar

3.3. Yapı adları – yer ile ilişkili üretilmiş bir yapıyı gösteren adlar

4. Vaka/Olay adları— yerle ilgili bir faaliyeti, durumu, kazayı veya olayı kayıt altına almak için kullanılan adlar

4.1. Olay adları— yerle ilgili bir olayı ya da faaliyeti belirten adlar

4.2. Zamanla ilgili adlar — yerle ilgili bir zaman dilimini hatırlatmaya yönelik verilen adlar

5. Değer belirten adlar- ismi verenin duygusal reaksiyonunu ya da yerin çağrıştırdığı anlamı yansıtan adlar

5.1. Çağrışımsal adlar — yere olumlu çağışımlar yapan adlar

5.2. Çağrışımsal adlar — yere olumsuz çağrışımlar yapan adlar

6. Yer değiştiren toponimler- başka bir konumdan veya özellikten kısmen veya tamamen bir toponim kullanımı

6.1. Transfer edilen toponimler— başka bir yerden transfer edilen toponimler

6.2. Çevredeki başka bir türün adından oluşturulan toponimler

6.3. Yerle bağlantılı adlar

7. Yerli toponimler

7.1. Toponimik olmayan kelimeler — toponim olmayan, yerli bir kelimeyi kullanma

7.2. Orijinal yer adları —daha önceden bir lokasyon ya da yer için kullanılmış yerli toponimlerden üretilen adlar

7.3. İkili adlar — ikili adlandırma işleminin bir parçası olarak orijinal bir yerli toponimin geri yüklenmesi.

8. Kişi adları, kavim adları ya da unvanlardan türemiş toponimler— özel adların, unvan ya da bir kavim adının toponim olarak kullanılarak bir kişiyi ya da diğer varlıkları hatırlatma ve onurlandırma

8.1. Kişi adlarından oluşan toponimler — bir insanın ya da grubun adını kullanarak oluşturulan toponimler

8.1.1. Keşif üyelerinden hareketle verilen toponimler — keşif üyesi olan birinin adını o yere verme

8.1.2. Diğer adlardan oluşan toponimler— bir politikacıdan, seçkin bir kişiden, yerin soylu ailelerinden türetilmiş toponimler

8.2. Diğer canlı varlık adları - bir yeri adlandırmak için insan olmayan canlı bir varlığın uygun adını kullanma

8.3. Cansız varlık adları - bir yeri adlandırmak için cansız bir varlığın uygun adını kullanma

8.3.1. Gemi adı — keşif gemisinin adın verme

8.3.2. Diğer adlar — cansız varlıkların adını verme

9. Dilsel İnovasyon - dilin manipülasyonu ile yeni bir dilsel formun tanıtılması

9.1. Harman - iki toponim, kelime veya biçim biriminin harmanlanmasıyla oluşan toponimler

9.2. Harflerin yerini değiştirerek oluşan toponimler — yeni bir anagramatik form oluşturmak için başka bir toponiminin harflerini kullanma

9.3. Mizahi toponimler - yeni bir toponim oluşturmak için mizah amacıyla dil oyununu kullanma

10. Hatalı toponimler – hatalı transfer, yazım yanlışı ve yanlış anlama yoluyla yeni bir form oluşturma

10.1. Popüler etimoloji - bir toponimin orijinalinin yanlış yorumlanması, dil biçiminin bozulmasına yol açar

10.2. Biçim karışıklığı - orijinalin yanlış anlaşılmasından veya kötü iletilmesinden kaynaklı dilsel formun değiştirilmesi

Inge Bily 2011 yılında yaptığı "Geographische Namen zwischen Saale und Neisse" isimli çalışmasında yer ve yerleşme adlarının genellikle topoğrafyanın durumu, araziyi tahsis eden ve yerleşim yeri kuran kişiler hakkında bilgiler içeren unsurlar olduğuna değinmiştir. Söz konusu çalışmada toponimleri yapılarına, oluşumlarına ve semantiğe göre sınıflandırmıştır. Semantik açıdan yaptığı tasnifte ise toponimleri doğal adlar ve kültürel adlar olmak üzere iki temel kategoriye ayırmıştır. Doğal toponimler, peyzaj ve toprak özelliklerinden, bitki örtüsünden ve hayvanlardan türetilmişlerdir. Kültürel toponimler ise, insanların yerleşim faaliyetlerine, tarıma, el sanatlarına, dini ve sosyal yaşam vb. unsurlara atıfta bulunan adlardır (Bily, 2011, s. 169).

Coğrafyacı Alpaslan Aliağaoğlu ve Alper Uzun tarafından 2011 yılında yayınlanan toponimik tasnife ilişkin çalışma da burada zikredilmesi gereken bir diğer araştırmadır. Şehirsel toponimi için bir tipoloji denemesi sunan çalışmada cadde adları Türkiye şehirleri ölçeğinde irdelenerek bir tipoloji geliştirilmiştir. 24 şehirde yer alan 4825 cadde, bulvar yol adı değerlendirilmiş olup aşağıdaki tasnif modeli ortaya çıkmıştır (Aliağaoğlu ve Uzun, 2011, s.131);

1- Cumhuriyetle ilgili caddeler

1.1. Cumhuriyet caddeleri

1.2. Cumhuriyetin önemli şahısları ile ilgili caddeler

1.3. Zafer caddeleri

1.4. Kurtuluş günü caddeleri (Cumhuriyet takvimi caddeleri)

1.5. Kavramsal cumhuriyet caddeleri

2- Şehitler caddesi

3- Dostluk-kardeşlik caddeleri

4- Yer/Yön belirten caddeler

4.1. Nirengi noktaları ile ilgili caddeler

4.2. Eski ve yeni arazi kullanım ile ilgili caddeler

4.3. Fosil caddeler

5- Sayısal caddeler (Matematik adlandırma ile ilgili caddeler)

6- Önemli şahıslar

6.1. Yerel şahıslar

6.2. Ulusal şahıslar

7- Diğer

Yun-Tsui Yeh, 2013 yılında bir vaka çalışması olarak Singapur'da 1960'lardan beri silinmiş veya yeniden adlandırılmış olan yer adlarını incelemiştir. Mevcut yer/yerleşme adlarından ziyade çalışmada silinmiş yer adlarına ve toponimik politikalara değinilmiştir. Bunun yanı sıra yer adları özelde sokak adları üzerine toponimik tasnif de sunulmuştur. 4 temel kategoride sınıflandırılmış olan toponimler şu şekildedir (Yeh, 2013, s. 137).

1. Sömürge adları
2. Yerel adlar
3. Sayılardan oluşan adlar
4. Diğerleri

2013 yılında İlker Yiğit ve Musa Salan tarafından yapılan "XVI. Yüzyıl Çerkeş Kazası Köylerinin Lokalizasyonu ve Toponimik Analizi" başlıklı çalışmada öncelikle 1530 yılı Çerkeş Kazası tahrir defterinde yer alan yerleşmelerin lokalizasyonu yapılmıştır. Daha sonra tamamlayıcı nitelikte olarak, söz konusu yerleşme adlarının toponimik analizine yer verilmiştir. Toponimik analiz semantik, morfolojik ve etimolojik analiz olarak üç ayrı şekilde yapılmıştır. Bu çalışma için önem taşıyan kısmı ise semantik açıdan yapılmış olan tasniftir. Çalışmada tasnif üç ana başlıktan oluşup onlar da kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmaktadır (Yiğit ve Salan, 2013, s. 843).

1. Çevre ile ilgili yerleşme adları
1.1. Çevrenin coğrafi özellikleri ve jeolojik yapısı
1.2. Çevredeki renkler
1.3. Çevrenin genel nitelikleri
1.4. Çevredeki varlıklar
1.4.1. Bitki ve bitki örtüsü
1.4.2. Hayvanlar
2. Kişi ve topluluklar ile ilgili yerleşme adları

2.1. Fiziksel yaşayış ile ilgili yerleşme adları

2.1.1. Yapı-mekân ve bunlara ilişkin unsurlar

2.1.2. Yerleşim birimleri

2.1.3. Giyim-kuşam

2.1.4. Araç-gereç vb.

2.2. Kişilerin varlıları ile ilgili yerleşme adları

2.2.1. Vücut kısımları

2.2.2. Meslek erbapları

2.2.3. Unvanlar

2.2.4. Kişi adları

2.2.5. Kavim, kabile, boy, soy, oymak, cemaatler

2.2.5.1. Oğuz boy adları

2.2.5.2. Öteki Türk boylarının adları

2.2.5.3. Cemaatler

2.2.6. İnsanı ilgilendiren diğer nitelikler

3. Diğer yer adları

Haji Mohd Rozan bin Dato Paduka Haji Mohd Yunos 2013 yılında "An Introduction to the History of Geographical Place Names in Brunei" adlı çalışmasında toponimleri 6 gruba ayırarak sınıflandırmıştır (2013, s. 2).

1. Tasviri toponimler

2. Çağrışımsal toponimler

3. Tarihi toponimler

4. Hatıra toponimler

5. Övgü içerikli toponimler

6. Sayısal toponimler

Yukarıda verilen sadece temel başlıklardan oluşan tasnif yüzeysel yapılmış bir sınıflandırma gibi durmaktadır. Her bir başlık birden fazla unsuru barındırabileceği için alt başlıklara ayrılması uygun olabilirdi. Örneğin tasviri toponimler başlığı altında çevrenin fiziki özellikleri, renkler, bitki ve bitki örtüsü, hayvan varlığı vb. ile ilgili birçok alt başlık yer alabilir. Bu gibi durumları daha net kılmak için detaylandırılmış bir tasnif örneği daha işlevsel olabilirdi.

2014 yılında Elvira Assenza tarafından yapılan araştırmada toponimlerin oluşumları açısından genellikle açıklayıcı, betimleyici bir niteliğe sahip oldukları ve toprağın şeklini, flora ve faunayı, yerleşme çeşitlerini yansıttıkları ifade edilmiştir. Bu

bağlamda çalışmaya göre toponimler 6 kategoride sınıflandırılmıştır (Assenza, 2014, s. 974-975).

1. Geotoponimler; bunlar genellikle arazi ölçümleri, mineraller ya da toprak ve su özellikleri ve iklim koşullarıyla ilgili toponimlerdir.

2. Fitotoponimler; yabani ya da yetiştirilen bitki türleriyle ilgili toponimlerdir.

3. Zootoponimi; yerel hayvan varlığıyla ilgili toponimlerdir.

4. Agrotoponimler ve Ekotoponimler; beşeri faaliyetlerin varlığıyla ilgili toponimlerdir.

5. Antrotoponimler; insan adlarından türetilmiş toponimlerdir.

6. Agiotoponimler (Dinle ilgili adlar); Orta çağda köyler kilisenin etrafına kurulduğundan genellikle kiliseyle aynı adı alırdı. Bu gibi kiliseye, şapele ya da tanrıya atıfta bulunan toponimlerdir.

2015 yılında İbrahim Şahin tarafından yayımlanan Adbilim isimli kitapta tasnif konusuna da yer verilmiştir. Kendinden önce yapılan tasnifleri incelemesinin yanı sıra müellif kendisi de bir tasnif örneği ileri sürmüştür. Genel çerçevesini Sovyet dilciliğinden aldıklarını ve Türkiye'ye uygun olacak şekilde düzenlediklerini ifade eden Şahin aşağıdaki gibi sınıflandırma yapmıştır (2015a, s. 107-115).

1. İnsan ve İnsan Faaliyetleriyle Coğrafi Objeler Arasındaki Bağı Doğrudan Yansıtan Yeradları

1.1. Antropotoponimler (Kişi adlı yer adları): Önad, Soyad, Önad-Soyadlarla Oluşanlar; Lakaplarla Oluşanlar; Unvanlarla Oluşanlar.

1.2. Etnotoponimler (Kökadlıyeradları): Millet adlarıyla oluşanlar; Boy, aşiret adlarıyla oluşanlar; Mezhep, tarikat adlarıyla oluşanlar.

1.3. Topotoponimler (Yeradlı yeradları): Oykotoponimler (orunadlı yeradları); Hidrotoponimler (suadlı yeradları); Orotoponimler (dağadlı yeradları); Agrotoponimler (bağadlıyeradları); Horotoponimler (eladlı yeradları); Dirimotoponimler (ormanadlı yeradları); Dromotoponimler (yoladlı yeradları).

1.4. Fitotoponimler (bitkiadlı yeradları): Yabani bitki adlı yeradları; Zirai bitki adlı yeradları.

1.5. Zootoponimler (hayvanadlı yer adları): Evcil hayvanlarla ilgili yer adları;Vahşi hayvanlarla ilgili yer adları.

1.6. Avcılığa bağlı yer adları

1.7. Hayvancılığa ve konar-geçer hayata bağlı yer adları

1.8. Tarıma bağlı yer adları

1.9. Maden ve madenciliğe bağlı yer adları: Metal madenlere bağlı yer adları; Metal dışı madenlere bağlı yer adları; Yakıt madenlere bağlı yer adları.

1.10. Araç-gereç, giyim-kuşam, eşya adlarıyla ilgili yer adları

1.11. Ergotoponimler (Örgütadlı yer adları): Kurum, kuruluş adlarına dayalı yer adları; Yapı adlarına dayalı yer adları.

1.12. Bir olaya bağlı yer adları

1.13. Mitotoponimler

1.14. Yiyecek, içecek adlarına bağlı yer adları

1.15. Meslek adlarına bağlı yer adları

1.16. Hastalık adlarına bağlı yer adları

1.17. Sosyal, dini hayat ve aktiviteye bağlı yer adları

1.18. Hrematoponimler (yapıt /eser adından türetilmiş yer adları)

1.19. Anemotoponimler (rüzgâr adlı yer adları)

1.20. Astrotoponimler

1.21. Hronotoponimler (zaman adlı yer adları)

1.22. Arzu ve dilekten oluşan yer adları

2. İnsan ve İnsan Faaliyetleriyle Coğrafi Objeler Arasındaki Bağı Dolaylı Yansıtan Yeradları

2.1. Coğrafi terim ve coğrafi terim niteliğindeki sözcüklerle kurulan yer adları

2.2. Yerin konumuna bağlı yer adları

2.3. Renk adlarıyla kurulan yer adları

2.4. Sayı adlarıyla kurulan yer adları

2.5. Coğrafi nesnelerin görünümüne ve yapısına bağlı yer adları

2.5.1. Metaforik yer adları (Bağırsakdere, Büyükkayık tepe vb.)

2.5.2. Coğrafi nesnenin dış görünümüne dayalı yer adları

2.5.3. Coğrafi nesnenin iç özelliğine dayalı yer adları

2.6. Yansıma adlarla kurulan yer adları

3. Anlamı ya da Kaynağı Tespit Edilemeyen Yeradları

3.1. Sadece veriliş sebebi tespit edilemeyen adlar

3.2. Anlamı ve veriliş sebebi tespit edilemeyen adlar

Ekolojik çeşitlilik, kültürel algılar ve diyalektik zenginlik toponimlerin oluşmasında birbiriyle etkileşim içinde olan unsurlardır. Yer ve yerleşme adları çeşitli şekillerde tasnif edilmektedir. Vinod Singh ve Leela Kumari ise 2012 yılında yaptıkları çalışmada toponimleri doğal çevreyle ilgili toponimler ve kültürel unsurlarla ilgili toponimler olmak üzere iki temel gruba ayırmıştır. Doğal çevreyle ilgili adlar da kendi içinde jeolojik, topoğrafik, hidrolojik ve bitki-hayvan varlığı ile ilgili adlar olarak alt

kategorilere ayrılmaktadır. Kültürel unsurlarla ilgili toponimler de sosyal-etnik sınıflarla ilgili toponimler, kişi adları ya da dini adlarla ilgili toponimler, kültürel yapı/tarihle ilgili toponimler yerleşme süreciyle ilgili toponimler ve karışık toponimler olarak tasnif edilmektedir (Singh ve Kumari, 2016, s. 46).

Yer adları, kim olduğumuzu, nereden geldiğimizi hatırlatan unsurlardır ve bölgenin tarihi hakkında bilgi veren zengin kaynaklardır. Aynı zamanda bir ulusun kültürel ve dilsel mirasının ayrılmaz parçalarıdır ve birçok bölgenin keşfedilme ve yerleşme tarihine ilişkin kronolojinin ortaya çıkarılmasında katkı sağlayan unsurlar olarak karşımıza çıkarlar. Dil bilimci Jan Tent de, 2015 yılında yapmış olduğu bir çalışmasında toponimlerin anlamlandırılmasına ve tasnif edilmesine yardımcı olacağını düşündüğü toponimik bir sınıflandırma yapmıştır. Toponimleri 7 kategoriye ayıran söz konusu tasnif aşağıdaki gibidir (Tent, 2015, s. 71).

1. Tanımlayıcı/Betimleyici toponimler; yerin ya da yerleşmenin doğal bir özelliğini gösteren adlardır.

2. Çağrışımsal toponimler; özellik veya fiziksel bağlamı ile ilişkilendirilen bir şeyi belirtir.

3. Bir durum ile ilgili toponimler; bir olayı, kazayı, durumu ya da önemli bir tarihi vakaya işaret eden adlardır.

4. Değer belirten toponimler; isimlendirenin duygusal tepkisini yansıtan adlar- Hope İsland, Beauty Point gibi.

5. Yeri değiştirilmiş toponimler; başka bir yerin/unsurun ismini bir yere verme

6. Yerli toponimler; bilinen bir kelimeyi ya da toponimi verme

7. Bir ırka, ulusa, kavime ya da yere kendi adını verme; özel bir ismi toponim olarak kullanarak bir kişiyi onurlandırma ya da hatırlatma.

2016 yılında coğrafyacı Frédéric Giraut ve Myriam Houssay-Holzschuch ise "Place Naming as Dispositif: Toward a Theoretical Framework" isimli çalışmalarında yer ve yerleşme adlarını 3 ana başlıkta sınıflandırmıştır. Bu tasnif jeopolitik bağlamla, yaygın kullanılan teknoloji ve etkili aktörlerle ilgili toponimlerdir. Bu sınıflandırma Foucault'un dispositif yaklaşımıyla yapılmıştır. Foucauldian dispositif yaklaşım, yer ve yerleşme adlarının, adlandırma süreçlerini şekillendiren söylemlerin, aktörlerin, kurumların, maddi nesnelerin vb. yer alan kombinasyonlarının karmaşıklığını anlamanın teorik bir yolu olarak ifade edilebilir. Söz konusu çalışmaya göre yapılan toponimik tasnif aşağıdaki gibidir (Giraut ve Holzschuch, 2016, s. 1-21).

1. Jeopolitik bağlam

1.1. Fetihler

1.2. Devrim

1.3. Yeni yerlerin oluşması

1.4. Nesneleştirme

2. Teknoloji

2.1. Etnik arındırma

2.2. Yeni bir yerin kuruluşu

2.3. Yeniden inşa/yeniden düzenleme

2.4. Tanıtım

3. Aktörler

3.1. Devlet gücü

3.2. Özel sektör

3.3. Sivil toplum

Coğrafyacı Ayar Rodrigues de Castro ve Antonia Vazquez Hoehne, "Decoding of Place Names as Geographical Information Tools" isimli çalışmalarında toponimik sınıflandırmaya dair bir örnek sunmuşlardır. Onlara göre her yer/yerleşme adının taşıdığı bilgileri deşifre etmek ve onların oluşturulmasının, değiştirilmesinin ya da ortadan kalkmasının arkasında yatan motivasyonları anlamak için toponimik analize ve sınıflandırmaya ihtiyaç vardır. Bu anlamda yapmış oldukları 10 kategoriden oluşan tasnif aşağıdaki gibidir (Castro, 2016, s. 283).

1. Ad, çekicilik/iticilik ya da yerle olan yakınlık derecesini yansıtır. Yerel halk, kişisel deneyimleri sonucu yerin adı aracılığıyla o yeri hatırlar.

2. Ad, referans unsurudur. Yerel sakinler, mekânsal referans işlevi gören bir yere bağlı olduğu için belirli bir adı tanır.

3. Ad hatırlatıcı güce sahiptir. Yerel sakinler, normalde kişisel deneyimler veya dolaylı bilgiler aracılığıyla hatırlatıcı bir değere sahip yer adını hatırlar.

4. Ad, kişisel hatıraları ve kimlik duygusunu etkinleştirir. Yerel sakinler, kişisel anılarını ve yaşam deneyimlerini çağırma yeteneği ile toponimi duygusal etiket olarak kullanırlar.

5. Ad, günlük yaşamın bir parasıdır. Yerel sakinler bir ismi / yeri vurgulamaktadır çünkü günlük yaşamlarının önemli bir parçasıdır.

6. Adın fonetik ve / veya dilsel algısı, sakinlerin hayali üzerinde bir etkiye sahiptir. Yerel sakinler, adın dilsel / anlamsal ve / veya fonetik anlamı nedeniyle adın yer hakkındaki fikirlerini etkilemesine izin verir.

7. Ad, yerin bugünkü anlamına atıfta bulunur.

8. Ad, yerin tarihi anlamına atıfta bulunur.

9. Ad, toponimik konuları harekete geçirir. Yerel sakinler genellikle, adın atıfta bulunduğu yeri dikkate almadan, yer adıyla ilgili kendi değerlendirmelerini yapar.

10. Ad, spontane fikri canlandırır. Toponim, yerel sakinlerde, yerle veya adla hiçbir ilişkisi olmayan, bilinen bir köken olmaksızın spontane bir fikri canlandırır.

2016 yılında "Combining Place Names and Scientific Knowledge on Soil Resources Through an Integrated Ethopedological Approach" adıyla yayımlanan çalışmaya göre toponimler farklı dillerden ve kültürlerden etkilenen ve içinde bulunulan koşullara göre değişebilen unsurlardır. Söz konusu çalışmada toponimler 6 gruba ayrılmıştır (Capra, Ganga, Filzmoser, Gaviano ve Vacca, 2016, s. 91-92).

1. Toprak kaynaklarıyla ilgili toponimler
2. Toprakörtüsü /arazi kullanımı ile ilgili toponimler
3. Morfolojik toponimler-morfolojik birimleri, özellikleri tanımlayan adlardır
4. Jeolojik toponimler- doğrudan jeolojiyle ilgili adlar
5. Vejetasyonve bazı spesifik bitki türleriyle ilgili toponimler
6. Fauna/hayvanlarla ilgili toponimler

Söz konusu tasnife bakıldığında çalışmanın başlığından da anlaşılacağı üzere toprak kaynaklarından hareketle verilen toponimleri incelediği için sadece fiziki özelliklere göre, hatta özelde toprakla ilgili olarak gruplandırıldığı görülmektedir. Araştırma toprak ve yer adları arasındaki ilişkiye odaklandığından beşeri ve kültürel unsurlar dâhil edilmemiştir. Toprak, vejetasyon, morfolojik unsurlar ve fauna gibi doğal unsurların dahil edildiği bir tasnif modelini bütün toponimi çalışmaları için genellenemese de araştırmacılara fiziki özelliklere göre bir tasnif örneği sunduğu için burada yer verilmiştir.

2017 yılında dil bilimci Alexandra V. Urazmetova ve Julia Kh. Shamsutdinova birlikte yayınladıkları "Principles of Place Names Classification" isimli makalede toponimleri sınıflandırmada kullanılan ilkeler üzerinde durmuşlardır. Bu çalışmaya göre toponimler 11 temel prensibe göre sınıflandırılır (Urazmetova ve Shamsutdinova, 2017, s. 28).

1. Bir nesnenin parametrik özelliklerine dayalı sınıflandırma; yer/yerleşme adlarının makrotoponimlere ve mikrotoponimlere ayrılmasıdır.
2. Bir nesnenin ontolojik özelliklerine dayalı sınıflandırma
2.1. Doğal unsurların adları
2.2. İnsan yapımı unsurların adları

3. Toponimik temele dayanan sınıflandırma; toponimlerin ait oldukları türlere göre antropotoponimler, topotoponimler, etnotoponimler, zootoponimler, fitotoponimler, ergotoponimlervb.şeklinde ayrılması.

4. Toponimlerin etimolojik yapısına dayanan sınıflandırma; yerel toponimler, başka bir dilden aktarılmış toponimler ve melez toponimler.

5. Toponimlerin motivasyonel özelliklerine dayanan sınıflandırma

6. Toponimlerin kronolojik özelliklerine dayanan sınıflandırma; antik adlar ve modern adlar.

7. Toponimlerin yapısal özelliklerine dayanan sınıflandırma; basit, türemiş, bileşik ve kompleks adlar.

8. Toponimlerin çok anlamlı olmalarına dayanan sınıflandırma

9. Birincil ve birincil olmayan toponimlere göre sınıflandırma

10. Toponimlerin çeşitliliğine dayanan sınıflandırma

11. Toponimlerin yerel ve yerel olmama durumlarına göre sınıflandırma; bir nesnenin yerelleştirme ilkesine göre yer isimlerinin sınıflandırılmasıdır.

Yüzyıllar boyunca yer ve yerleşmeler değişen etnik gruplar, dini öğretiler, coğrafi manzara gibi sebeplerden dolayı birçok kez adlandırılmıştır. Bu açıdan incelemesi ve araştırılması gereken zengin bir toponimik miras söz konusudur. 2017 yılında Alice Assadorian tarafından yapılan “On the Systematic Classification of Iranian Toponymy” adlı çalışmada İran toponimisi üç faklı şekilde sınıflandırılmıştır. Müellif, İran yer adlarını incelemede bölgenin antik yapısı, çok sayıda tarihi olaya ev sahipliği yapması, geniş etnik bir kökene sahip olması ve pek çok farklı unsurlardan dolayı böyle bir tasnife gittiğini belirtmektedir. İlk olarak toponimleri kökenine göre, daha sonra anlamına göre ve son olarak da kelime yapılarına göre tasnif etmiştir. Çalışmanın kapsamı gereği burada incelenecek olan tasnif türü anlama göre yapılandır. Müellif anlamları açısından toponimleri aşağıda verilen beş farklı sınıfa ayırmıştır (Assadorian, 2017, s. 53-54).

1. Bölgesel özelliklerden kaynaklı verilen toponimler (görülen bitki ve hayvan türlerine, coğrafi işaretlere ve iklime göre verilen toponimlerdir)

2. Hidronimi adlarından oluşan toponimler

3. Doğal olguların, meslek ve etnik grupların adlarından oluşan toponimler

4. Kişi adlarından oluşan toponimler

5. Dinle ilgili toponimler

Istan Hoffmann ve Valeria Toth 2018 yılında yayınladıkları "Theoretical Issues in Toponym Typology" adlı makalede toponimi ile ilgili olarak ad vermenin anlamsal temelinin sadece dilbilimsel, dile özgü kategorilerden ibaret olmadığını, aynı zamanda dil dışı ilişkilere atıfta bulunduğunu da ifade eder. Çalışmaya göre oluşturulan yer-yerleşme adı her durumda gerçeklikten etkilenir: referanslar, verilen yer-yerleşme isimlerini bir şekilde motive eder yani bir anlamda onların içsel karakteristik özellikleri (insanlar tarafından yansıtılan) ad vermenin temeli olarak kabul edilir. Hoffmann ve Toth, bu bakış açısına göre toponimleri üç ana kategoride tasnif etmişlerdir (2018, s. 299).

1. Beşerî çevreyle ilgili toponimler; kişi adlarından oluşan toponimler, etnik grup adlarından oluşan toponimler, kabile, soy adlarından oluşan toponimler, meslek adlarından oluşan toponimlerdir.
2. Yapılarla ilgili toponimler; kale, köprü, dini yapıların adlarından oluşan toponimlerdir.
3. Doğal çevreyle ilgili toponimler; bitki örtüsü, hayvan varlığı, dağ, akarsu gibi doğal unsurlardan hareketle oluşmuş toponimlerdir.

Sonuç

Buraya kadar verilen bilgiler ışığında, yerleri ve özellikleri adlandırmaya yönelik içgüdüsel itici gücün onlara bir kimlik sağlama ihtiyacından kaynaklandığı söylenebilir. Hayatlarımızı ve sosyal yapılarımızı organize etmek için her zaman bir kimliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden yeryüzünde bir özellik fark edildikten ya da yerleşme kurulduktan sonra, ona isim vererek bir kimlik yansıtılmaktadır. Söz konu bu adların incelenmesi, analizi, tasnifi toponimi çalışmaları başlığı altında yapılmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, toponimi çalışmaları, yer ve yerleşme adlarının toplanmasını, anlamlarının çözülmesini, yapılarına veya anlamlarına göre sınıflandırılmasını, kökenlerini ve tarihini takip etmeyi içerir.

Şehirler, kasabalar, köyler gibi yerleşmeler ile ekilebilir alanlar, dağlar, tepeler, su kütleleri, otlaklar, kayalar gibi fiziki unsurlar geçmişten bu yana adlandırılmışlardır. Bir yerin kimliği olarak toponimler, tarihi, coğrafi, siyasi, kültürel, ekonomik ve dini bağlamda araştırmacılara kıymetli bilgiler sunmaktadırlar ve dolayısıyla bu veriler tarih, coğrafya, dil, arkeoloji, jeoloji ve etnografi için önemli kaynaklardır. Yer ve yerleşmelere verilen isimler seslerin rastgele yan yana gelmesi ya da anlamsız kelime uyumundan ibaret değildirler. Hem kültürel hem de doğal görünümü yansıtan toponimler, tarihi ve kültürel coğrafya çalışmaları için önemlidir. Coğrafyacılar için yer adları, insanların çevrelerini algıladıktan sonra ürettikleri

zamansal ve mekânsal izlenimlerdir; insan-yer etkileşiminin ürünüdürler ve yer adlarını incelemek çoğu zaman geçmişteki doğal veya yapay ortamları ortaya çıkarmaya yarar. Toponimler, ortadan kaybolan unsurların göstergesi olmasının yanı sıra fiziki ortamın, beşeri yapının ve ideolojilerin yansıması olarak da değerlendirilmektedir. Bir yeri/yerleşmeyi işaret eden toponim, kültürel peyzajın bir unsurudur. İlk başlarda bilim insanları, toponimlerin kültürel, politik sorumluluklarını göz ardı ederek toponimik kökene ve taksonomiye odaklanıyorlardı. Ancak 1980'lerde bilim insanları, yer adları ile toplum, güç ve şartlar arasındaki etkileşimi incelemeye başlamışlar ve daha sonra toponimik araştırmalar eleştirel konular haline gelmiştir. Antik dönemlerden bu yana, geleneksel toplumlar doğal ve kültürel çevrelerinden hareketle adlandırmalar yapmışlardır. Yer adları, yerel insanların duygularının, hatıralarının ve yerle ilgili tarihlerinin karışımının bir yansıması olarak kabul edilmektedir (Yeh, 2013, s. 120-124).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde yer ve yerleşme adlarını analiz etme konusunda toponimi çalışmaları için standart ve pratik bir sınıflandırmanın olmadığı görülmektedir. Her çalışma kendine ve uygulandığı yere özgü bir tasnif ortaya koymuştur. Yukarıda verilen çalışmalarda kullanılan tasniflerin hemen hemen hepsinde milli bir taraf olduğu görülmekte ve dolayısıyla başka yerler için yapılacak çalışmalarda söz konusu tasnifler tam anlamıyla kullanılamamaktadır. Zaman zaman daha önce uygulanmış toponimi sınıflandırmalarının bazı başlıkları bir başka çalışmada kullanılsa da yine de tam anlamıyla standart bir tasnif modelinden söz etmek mümkün değildir. Buradan hareketle daha önceden yapılan tasnif modelleri incelenmiş ve aşağıda Türkiye Toponimisi için uygun olacağı düşünülen bir tasnif örneği ortaya koyulmuştur.

Tablo 1: Türkiye Toponimisi İçin Semantik Tasnif Modeli

1. Kişisel ve toplumsal toponimler	1.1. Kişi adı, lakap, unvandan oluşan toponimler	Ağaköy, Caferağa, Halilçavuşlar, Kelömer,Topaloğlu vb.
	1.2. Boy-oymak, aşiret adlarından oluşan toponimler	Afşar, Bayındır, Beydili, Göçerli, Kayı, Sarılar vb.
	1.3. Etnik grup adlarıyla ilgili toponimler	Arnavutlar, Çerkez, Kürtdamı, Zazalar vb.
	1.4. Vücut kısımları ile ilgili toponimler	Parmaklı, Ayaklı, Parmaksız vb.
2. Fonksiyonel toponimler	2.1. Yapı, mekân ve bunlara ilişkin unsurları belirten toponimler	Ahır, Ambarlı, Çeşmegediği, Değirmenbaşı, Sarnıçköy vb.
	2.2. Yerleşim birimlerini işaret eden toponimler	Ağılönü, Beşdam, Dalyan, Yaylacık, Kışlakköy vb.
	2.3. Meslek adlarından oluşan toponimler	Çobanlı, Demirci, İmamlar, Nalbant, Terziler vb.
	2.4. Dini adlardan hareketle verilen toponimler	Hacılar, Dedeler, Ermişler, Şeyhli, Tahtacı vb.
3. Betimleyici toponimler	3.1. Morfolojiyle ilgili toponimler	Adatepe, Akboğaz, Çukur, Dikyamaç, Ovacık vb.
	3.2. Su adlarından oluşan toponimler	Akbulak, Denizköy, Derebaşı, Ilıca, Öz vb.
	3.3. İklimle ilgili toponimler	Bahar, Güneşli, Karlı, Rüzgârlı vb.
	3.4. Renk belirten toponimler	Açaköy, Bozalan, Karaköy, Kızılcalı, Sarıalan vb.
	3.5. Yer-yön belirten toponimler	Aşağıoba, Başalan, Güneykaya, Ortaköy, Yukarıoba vb.
	3.6. Eski-yeni adlı toponimler	Eskiahır, Yeniağıl, Yenice, Yeniyayla vb.
	3.7. Ölçü belirten toponimler	Küçükçay, Uzunalan, Büyükköy vb.
	3.8. Sayılarla ilgili toponimler	Beşkaya, Dörtyol, Üçköy vb.
	3.9. Bitki-ağaç adlarından oluşan toponimler	Ağaçlı, Ahlatlıoba, Gülistan, Kozlu, Meşedibi vb.
	3.10. Hayvan adlarından oluşan toponimler	Arılı, Balıklı, Boğabaşı, Çakaltepe vb.
	3.11. Madenlerle ilgili toponimler	Bakırlı, Demirtaş, Gümüşyurt, Tuzluca vb.
	3.12. Araç-gereç adlarından oluşan toponimler	Baltalı, Beşikli, Çıkrıklar, Çiviköy, Tekneli vb.
4. Diğer toponimler		Herhangi bir sınıfa dâhil edilemeyen ya da toplam sayı içinde yekûnu az olan toponimler

Eldeki verilerden hareketle Türkiye toponimisi için ileri sürülen tasnif toplumsal toponimler, fonksiyonel toponimler, betimleyici toponimler ve diğer toponimler olmak üzere dört ana başlıktan oluşmaktadır. Toplumsal toponimler, kişi adları, boy-oymak, aşiret adları, etnik grupların adları ve vücut kısımları ile ilgili adlardan oluşmaktadır. İkinci başlık fonksiyonel toponimlere ayrılmış olup bu grup, yapı-mekân adlarından, meslek adlarından, dini adlardan hareketle verilmiş özünde bir fonksiyonu barından toponimlerdir. Betimleyici toponimler ise daha çok renk, yer-yön, morfoloji, çevrede bulunan hayvan ve bitki varlığı açısından çevreyi tasvir eden adların toponim olarak kullanılmasıyla oluşmuştur. Son başlık ise herhangi bir sınıfa dahil edilemeyen ya da toplam sayı içinde yekûnu az olan yer/yerleşme adlarına ayrılan diğer toponimler başlığıdır. Geçmiş ile gelecek arasında köprü kuran, kültürel

devamlılığın sağlanmasında önemli payı olan toponimlerin verilmesinde tercihler ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte benzeştikleri noktalar da vardır. Hemen tüm araştırmalarda bir yere ad verilirken yerin konumu, orada egemenlik sürmüş toplulukların adı ya da önemli kişilerin adları ile çevrede bulunan unsurların etkili olduğu görülmektedir. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi geçmişten bu yana yapılan toponimi çalışmalarında ileri sürülen tasnif örneklerinin milli taraflarının olduğu ve sadece yapıldığı yer için kullanılabileceği de bir realitedir. Buradan hareketle söz konusu çalışmada Türkiye'ye özgü bir tasnif denemesi yapılmıştır. İleri sürülen tasnifin toponimi alanında araştırma yapanlar için faydalı, kapsayıcı ve kullanışlı olacağı düşünülmektedir.[1]

Kaynakça

Aksan, D. (1974). Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 185-193.

Aksan, D. (1980). *Her Yönüyle Dil II*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Aktay, S. (2018). *Sovyet Döneminde Yeradbilim: Kuramlar ve Alan Örneklemeleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aleru, J.O., Alabi, R. A. (2010). Towards A Reconstruction Of Yoruba Culture History: A Toponymıc Perspective. *African Study Monographs*, 31 (4), 149-162.

Aliağaoğlu, A., Uzun, A. (2011). Şehirsel Toponimi (Hodonimi):Türkiye İçin Bir Tipoloji Denemesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9 (2), 123-133.

Altunışık, İ. (2009). *Coğrafi Bakımdan Batman İli Yer Adları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Assadorian, A. (2017). On the Systematic Classification of Iranian Toponyms. *American Journal of Linguistic*, 5 (3), 51-56.

Assenza, E. (2014). Official Toponymy and Popular Toponymy: The Contribution of Dialect Forms and Ethnotexts in the Etymological and Motivational Reconstruction of (micro)Toponymys. *Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOSsobre Ciències Onomàstiques*, 972-982.

[1] Makale yazım sürecinde eleştiri ve yönlendirmeleri ile yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Osman Gümüşçü'ye ve yine çalışma sürecinde değerli bilgilerini paylaşarak yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Bilal Çakıcı'ya teşekkür ederim.

Başkan, Ö. (1970). Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 237-251.

Bily, I. (2011). Geographische Namen zwischen Saale und Neiße in der Landeskundlichen Bearbeitung. Denkströme, *Journal der Sächsischen Akademie der Wissenschaften*, 7, 151-175.

Binggeli, V. (1964). Beiträge der Toponomastik zur Landschaftsgeschichte (Waldentwicklung) um Langenthal. *Geographica Helvetica,* 19, 1-11.

Capra, G. F., Ganga, A., Filzmoser, P., Gaviano, C., Vacca, S. (2016). Combining Place Names and Scientific Knowledge on Soil Resources Through an Integrated Ethopedological Approach. *Catena,* 142, 89-101.

Castro, A. R., Hoehne, A. V. (2016). Decoding of Place Names as Geographical Information Tools. *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft,* 158. Jg., 263-288.

Daredjan, K. (2015). Author's Interpretation of Toponyms of the Historical Sources and the Hagiographic Literary Works. *Earth Sciences*, 4 (5-1), 19-23.

Donada, J. T., Reinoso, A. S. (2014). Toponyms as 'landscape indicators'. *Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*, 1987-2016. DOI: 10.2436/15.8040.01.200.

Freeman, R. (1985). *Geographical Naming in Western British North America 1780-1820*. Edmonton, Alta: Alberta Culture.

Gammeltoft, P. (2005). In Search of Motives Behind Naming: A Discussion of a Name-Semantic Model of Categorisation. *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Science, 1*, 151-160.

Giraut, F., Holzschuch, M. H. (2016). Place Naming as Dispositif: Toward a Theoretical Framework. *Geopolitics*, 21 (1), 1-21.

Gümüşçü, O. (2002). XVI. Yüzyıl Anadolusu'nda Oğuz Boy Adlı Yerleşmeler. *Türkler*, 6, 358-364.

Gümüşçü, O. (2010). *Tarihi Coğrafya*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Gümüşçü, O. (2018a). *Kaynaklarıyla Tarihi Coğrafya*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Gümüşçü, O. (2018b). Tarihi Coğrafya ve Kültürel Miras. *Erdem*, 75, 99-120.

Handcock, W. G. (2011). An Introduction to Geographical Names and the Newfoundland and Labrador Geographical Names Board. *NLGBN Reports*. Erişim tarihi: 25.08.2021,

https://www.gov.nl.ca/landuseatlas/documents/1%20%20An%20Introduction%20to%20Geographical%20Names%20and%20the%20NLGNB.pdf.

Helleland, B. (2012). Place Names and Identities. *Oslo Studies in Language* 4 (2), 95-116.

Hoffmann, I., Toth, V. (2018). Theoretical Issue in Toponym Typology. *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft*, 160, 281-302.

Kadmon, N. (2000). *Toponymy.* Newyork: Vantage Press.

Khvesko, T. V. (2014). Interdisciplinary Approach to British Place-Names Studies. *Procedia – Social and Behavioral Sciences,* 154, 402 – 406.

Langford, G. (2012-2013). Examine the Value of Place-Names as Evidence for History, Landscape and Especially Language(s) of your Choosen Areas. *Leading Undergraduate Work in English Studies*, 5, 24-38.

Medway, D., Warnaby, G. (2014). What's in a Name? Place Branding and Toponymic Commodification. *Environment and Planning A*, 46, 153-167. Doi:10.1068/a45571.

Mencken, H. L. (1921). *The American Language: An Inquiry into the Development of English in the United States*. New York: Alfred A. Knopf.

Neweklowsky, G. (2015). *Franz Mikloschich-Begründer der Österreichischen Slawistik.* Wien: Austrian Academy of Sciences Press.

Rennick, R. (2005). How to Study Placenames. *Names*, 53 (4), 291–308.

Ryu, J.H. (2012). A Cultural History of Korean Toponymy. *Korea Journal, Spring*, 5-10.

Singh, V., Kumari, L. (2016). Toponymy or the Geography of Place-Names in the Aravalli Hills and Semi-Arid Plains of Rajasthan. *Periodic Research*, V (II), 44-48.

Stewart, G. R. (1954). A Classification of Place Names. *Journal of the American Name Society,* 2 (1), 1–13.

Şahin, İ. (2015a). *Adbilim (Çerçeve, Terim, Yöntem ve Sınıflandırmalarıyla).* Ankara: Pegem Akademi.

Şahin, İ. (2015b). Türkiye Yer Ad Biliminde Leksik-Semantik Sınıflandırma Meselesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 3(1), 10-21.

Tent, J., Blair, D. (2011). Motivations for Naming: The Development of a Toponymic Typology for Australian Placenames. *Names*, 59/2, 67-89.

Tent, J. (2015). Approaches to Research in Toponymy. *Names, A Journal of Onomastics*, 63 (2), 65-74.

Tent, J., Slatyer, H. (2009). Naming Places on the 'Southland': European Place-Naming Practices from 1606 to 1803. *Australian Historical Studies*, 40 (1), 5-31.

Tsinkoburova, M. (2014). Geological and Geographical Features of the Region as Factor Forming the Place Names (On The Example of Ingermanland). *SGEM 2014 Conference Proceedings* içinde (s.161-168), Albena, Bulgaria.

Tümertekin, E., Özgüç, N. (2010). *Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekan*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Urazmetova, A. V., Shamsutdinova, J.Kh.(2017). Principles of Place Names Classifications. *XLinguae*, 10 (4), 26-33.

Woodman, P. (2014). The Interconnections Between Toponymy and Identity. *Review of Historical Geography and Toponomastics*, IX (17-18), 7-20.

Yeh, Y. T. (2013). Erased Place Names and Nation-building: A Case Study of Singaporean Toponyms. *Asia-Pacific Research Forum*, 59, 119-155.

Yiğit, İ., Salan, M. (2013). XVI. Yüzyıl Çerkeş Kazası Köylerinin Lokalizasyonu Ve Toponimik Analizi. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (6), 825-852.

Yunos, R. (2013). An Introduction to the History of Geographical Place Names in Brunei. *Seminar United Nationsgroup Of Experts On Geographical Names Asia, Southeast Division*, The Empire Hotel and Country Club, Brunei Darussalam, 1-27.

Zavoral, O. (2008). *Geographische Namen und Ihre Stelle In Der Deutschen Grammatik. Einwohnernamen, Geographische Adjektive*. Diplomarbeit, Brünn: Masaryk Universitaet Paedagogische Fakultaet.

https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 25.08.2021).

Summary

Onomatology is a branch of science that focuses on the elements that are generally accepted as proper names in every language and examines these special names in terms of origins, historical development, language and culture. Names, which are indispensable elements of language, have a variety of functions not only as expressions referring to specific objects, but also as a way of communicating cognitively, emotionally, ideologically and socially. Names are used when referring to individual objects such as people, animals, structures, organizations, artifacts and places. Although there is no clear information about when the naming tradition started with the aim of distinguishing people, places, settlements and objects, it can be said that this tradition is very old. It is accepted that the history of the place naming began with the naming of the region where human beings lived and its surroundings, as well as their vital needs and hunting areas that are important for the economy of the society to which they belong. Toponym, which is a branch of onomatology, is derived from the words (Greek) topos (place) and onomia (noun), and it is a science that deals with names given to settlements or any physical feature in terms of meaning, formation, origin and distribution. In the general framework, the research subject of the toponym, which is also called "geographical names", includes the names of the morphological elements such as mountains, hills, plains, valleys, slopes, ridges, places, strait that are naturally found in nature, and the names given to them in general are called place names. At the same time, the names given to all settlement centers such as cities, towns, villages, hamlets, summer pastures, winter pastures, kom, sheepfold, which are formed by people, are also called settlement names.

Place / settlement names are more than just names expressing certain locations; it is also of interest to history, archeology, folklore, geography, geology, botany, anthropology, sociology and other sciences. Toponym is included in linguistics because it basically refers to a name and it is included in history because of the historical background it carries and also it is included in the research field of geography because it carries the traces of the natural and human environment. During the time that has passed since the first human being, wherever and in what date range people live, the most influential issue in naming has been the geographical environment they live in. In this context, place and settlement names have an important place in understanding the history of human and natural environment interaction. Place and settlement names are elements that contain various information about both the physical and cultural characteristics of the environment and society. Toponyms are important sources that provide information about human factors such as the language, history, population distribution of the first people who settled a place, and physical characteristics such as morphological structure, location, climate and vegetation cover of the environment.

Toponymy studies, which appeared in 19th century in the world, has come in sight since the Republic's early years in Turkey. We see that toponyms are classified in various ways, when we look at the studies both abroad and in our country since then. Classification examples were examined by following the national and foreign literature in chronological order. When the factors affecting the given names to places and settlements are examined, it is seen that there are some common trends all over the world, although they differ from country to country / region to region. These trends are generally related to the state of the settlement, its location, a community or a person that has been there and prevailed, common occupation, and natural features in the environment. Since ancient times, traditional societies have named the place based on their natural and cultural environment, where they live in. Place and settlement names are considered to reflect the mix of local people's emotions, memories, and history of the place. While naming the places and settlements around, people preferred names reflecting their own past, culture, missings, traditions and customs. In the examined studies, it is seen that besides these basic trends, some specific titles are also included in line with the unique characteristics of the research field.

Classification studies were carefully examined and tried to be evaluated both abroad and in Turkey. Considering that toponym studies started abroad earlier, they are ahead in this field; various evaluations have been made and based on the classification, especially in the recent period, a classification test for Turkey toponymy has been proposed. The classification Turkey toponymy consists of four main title be about social toponyms,

functional toponyms, descriptive toponyms and other toponyms. Social toponyms consist of personal names, clan, tribal names, names of ethnic groups and names related to body parts. The second title includes functional toponyms, and this group is the toponyms given from building-space names, occupational names, religious names, and clothing related names and it contains a function in essence. On the other hand descriptive toponyms, mainly were formed by using the names that reflect the physical environment in terms of color, location-direction, morphology, animal and plant existence in the environment and describe the place / settlement. The last group is the title of other toponyms that can not be included in any class or reserved for the names of places / settlements with less than the total number. Although the preferences differ between countries, there are also similar points in giving toponyms, that establish a bridge between the past and the future and have an important role in ensuring cultural continuity. While a name is given in almost all researches, it is seen that the location of the place, the names of the communities that dominated there, or the names of important people, and the elements in the environment are effective. However, it is also a reality that the examples of classification put forward in toponym studies since the past have national sides and can only be used for the place where they are made.